YANNİS RİTSOS

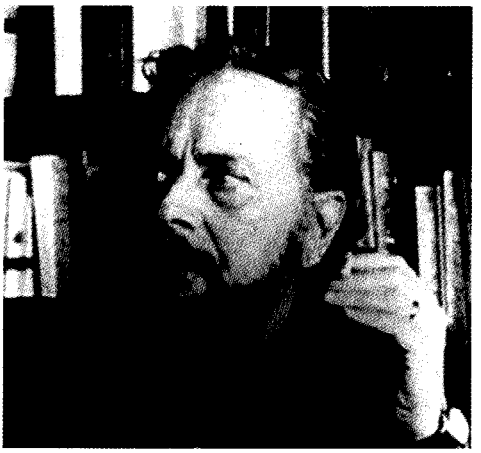
bir mayıs günü bırakıp gittin

CAN

DÜNYA ŞİİRİ

Türkçesi: CEVAT ÇAPAN

YANNİS RİTSOS

"Ritsos'un şiirlerini okurken bir aile albümünün soluk fotoğraflarına bakar gibisinizdir. Bahçede kuruyan beyaz çarşaflar, ağlarını onaran bir balıkçı, yakındaki bir meyhanede çalınan bir şarkıyı dinleyen hasta bir adam, merdivenin üstünde dededen kalma saat, boş beyaz saksılar... Okudukça, daha da derinde, 'Şiire, aşka ve ölüme, işte bu yüzden ölümsüzlüğe de inanıyorum...' diyen kendi sesini duyarsınız şairin. Bağırıp çağırmayan, elini kolunu sallamayan bir insanın, sanki yıllardır tanıdığımız, ama zaman zaman uzak kaldığımız bir yakınımızın sesidir bu... Ritsos'un bize bu yakınlığı, bu başkalarıyla buluşma özlemi dünyanın dört bir yanındaki özgürlükçü sanatçılara, ezilen insanlara, insan emeğiyle yaratılan değerleri koruyup yaşatanlara duyduğu içten bir yakınlıktır..."

Cevat Çapan

YANNİS RİTSOS

bir mayıs günü bırakıp gittin

seçme şiirler

Can Yayınları: 1708
Dünya Şiiri: 3

Bu kitap içerisindeki şiirler Yannis Ritsos'un *Selected Poems: 1938-1988, Testimonies* ve *Exercises* isimli eserinden derlenmiştir.
© BOA Editions Ltd., 1989
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2008

1. basım: 2008

Yayına Hazırlayan: Celâl Üster

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Hayriye Kaymaz
Düzelti: S. Asaf Taneri
Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası
ISBN 978-975-07-0910-4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

YANNİS RİTSOS

bir mayıs günü bırakıp gittin

seçme şiirler

türkçesi: cevat çapan

desenler: yannis ritsos

CAN YAYINLARI

Yannis Ritsos, 1909 yılında Peloponnesos'ta, Monemvasía'da doğdu. Vereme yakalanıp da Atina ve Girit'te sanatoryumlarda yattığı 1927-30 arasında şiirleri dergilerde yayınlanmaya başladı. 1936'da basılan *Yazıt* adlı kitabı Metaksas diktatörlüğü döneminde Zeus tapınağında törenle yakıldı. Ritsos, II. Dünya Savaşı sırasında Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne katıldı. 1948'de tutuklandı, 1952'ye kadar sürgünde yaşadı. *Karanfilli Adam* ve *Uyanıklık* gibi yapıtlarında Nazi işgalini, sürgünde geçen zorlu yılları konu aldı. "Yunanlıların Öyküsü" adlı uzun şiiri, yurtseverlik duygusunu ülke coğrafyasının verdiği zengin esin ve görkemli bir dille yansıtıyordu. Ritsos, 1967'de darbeci Papadopulos yönetimince tutuklandı, 1970'e kadar sürgünde yaşadı. *Taşlar, Yinelemeler* ve *Parmaklıklar* gibi yapıtlarında sürgünde geçirdiği bu dönemi yansıttı. Monolog biçiminde yazdığı *İsmene*'de ise, eski bir Yunan söylencesinden yola çıkarak iç savaş ve sonrasıyla bu söylence arasında bağ kurdu. *Ayışığı Sonatı* adlı kitabıyla 1956 Ulusal Şiir Ödülü'ne, ayrıca 1974'te Uluslararası Dimitrov Ödülü'ne, 1976'da Uluslararası Etna-Taormina Şiir Ödülü'ne, 1977'de Lenin Ödülü'ne, 1986'da da Birleşmiş Milletler Barış Ödülü'ne değer görüldü. 1990'da Atina'da öldü.

Cevat Çapan, 1933'te Kocaeli, Darıca'da doğdu. Robert Kolej'i ve Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra, 1960'tan başlayarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde uzun yıllar öğretim üyesi olarak görev yaptı. Daha sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi), Boğaziçi, Anadolu ve Marmara üniversitelerinde dersler verdi. 1996'dan bu yana Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi. *Dön Güvercin Dön* adlı şiir kitabıyla 1986 Necatigil Şiir Ödülü'nü aldı. Ardından *Doğal Tarih, Sevda Yaratan* ve *Ne Güzel Yolculuktu Aklımdan Çıkmaz* adlı şiir kitapları yayınlandı. 1960'lardan bu yana dünyanın önde gelen şairlerini dilimize kazandırdı, dünya şiiri antolojileri yayınladı.

ÖNSÖZ / Cevat Çapan 11

YAZIT (1936) 15
Nereye Uçup Gitti Benim Oğlum 16
Sen Uyurken 17
Bir Mayıs Günü Bırakıp Gittin 18
Yıldızım, Sönüp Gittin Karanlıkta 19
Sevecendin, İyi Huyluydun 20
Sen Pencerenin Önünde Durduğunda 21
Sana Verecek O Bengisuyum Olsaydı 22
Yavrucuğum, Yitip Gitmedin Sen 23

KIZ KARDEŞİMİN TÜRKÜSÜ'nden (1937) 25
Kız Kardeşimin Türküsü 27

YUNANLILARIN ÖYKÜSÜ (1945-47) 31

AYRAÇLAR I'den (1946-47) 53
Yalınlığın Anlamı 55
Yaz 56
Belki Bir Gün 57
Son Anlaşma 58
Kendine Yeterlik 59
Birden 60
Anlamak 61
Minyatür 62
Kadınlar 63
Üçleme 64
Aynı Yıldız 65
Sonuç 66
Bekliyoruz 67
Teşekkürler 68

PENCERE (1960) 71

ALIŞTIRMALAR'dan (1950-60) 95
Yokluk 97
Değişmeler 98
Gece Treni 99
İkimiz 100
Kaçış 101

Genel Görünüm 102
Beyazlık 103
Ayrıcalık 104
Yağmurdan Sonra 105
Somurtkan Kız 106
Çocukça 107
Akşam Yürüyüşü 108
Alışkanlıklar da Değişir 109

AYRAÇLAR II'den (1950-61) 111
Süredurum 113
Tutumluluk 114
Yalnızca 115
Aynı Diken 116
Sessizliğin Sesi 117
Kerteriz 118
Özgürlük 119
Bir Çelenk 120
Güz Görünümü 121
Üçlük 122

TANIKLIKLAR'dan (1963) 125
Örümcek 127
Aynı Serinlik 128
Külrengi ve Beyaz 129
İşiyle Baş Başa 130
Yediler 131
Akşam 132
Çıplak 133
Benzerlikler 134

KAVAFİS İÇİN ON İKİ ŞİİR (1963) 137
Ozanın Odası 139
Lambası 140
Şafakta Lambası 141
Lambanın Söndürülmesi 142
Gözlüğü 143
Gizlendiği Yerler 144
Biçim Üstüne 145
Anlaşmazlıklar 146
Akşam Karanlığı 147
Son Saat 148
Ölümden Sonra 149

Değer Biçme 150

TANAGRA KADINLARI'ndan (1967) 153
Kurtuluş Yolu 155

AYNADAKİ DUVAR'dan (1967-68, 1971) 157
Sürekli Bekleyiş 159
Hiç Nedeni Yokken 160
Ufuk 161
Gecenin Köşeleri 162
Güz Ayrıntıları 163

İSMENE (1972) 165

YİNELEMELER'den (1968-69) 211
Yenilgiden Sonra 213
Umarsız Penelope 214
Bir Saban, Tek Başına 215

PARMAKLIKLAR'dan (1968-69) 217
Yeni Uykusuzluk 219
Son İstek 220
Phares'te Geçen Hayatımız 221
Yeniden Doğuş 222
Görülmemiş Bir Çiçek Açma 223

KAPICININ MASASI'ndan (1971) 225
Eski Mahallede Öğleden Sonra 227
Şafağa Doğru 228

YAN SOKAK'tan (1971-72) 231
Yağmurda 233
Dönüş 234
Kapının Önünde 235

KÂĞIT ŞİİRLER'den (1973-74) 237
"İkinci Dizi"den 239
"Üçüncü Dizi"den 240

UZAKLAR'dan (1975) 243
Yavaşça 245
Çünkü 246
Nerdeyse Eksiksiz 247

ÖNSÖZ

Bir Mayıs Günü Bırakıp Gittin Yannis Ritsos'un 1974'ten beri değişik kitaplarından çevirdiğim, her yeni baskısını da genişleterek başka başka adlarla yayımladığım kitaplardaki şiirlerinin hepsini bir araya getiren yeni bir toplam. Yunanistan'ın 20. yüzyıldaki en önemli şairlerinden biri olan Ritsos (1909-1990) yaşadığı dönemde ülkesinin ve dünyanın yaşadığı sarsıcı olaylara yakından tanık olmuş, bu olaylar içinde hem bir sanatçı hem de ödünsüz bir eylem adamı olarak nicedir evrensel bir yaratıcı sayılıyor. Özdemir İnce'nin ve Herkül Milas'ın Türkçe'ye çevirdikleri çok sayıda başka şiirleriyle de Ritsos ülkemizde oldukça geniş bir okur kitlesine sahip.

Bu üretken şairin öldüğünde geride yüzü aşkın şiir, roman, oyun, çeviri ve deneme kitabı bıraktığını biliyoruz. Elinizdeki küçük kitapta onun kişisel, toplumsal ve siyasal yaşantıları arasında bir bağ kurmaya çalıştığı yetişme yıllarındaki ilk döneminden, yalnızca *Yazıt* (1936) adlı şiirini bulacaksınız. Lirik bir anlatım, yalın bir dil ve dramatik bir duyarlıkla alışılmamış görüntüleri birleştirdiği ikinci döneminde ise *Kız Kardeşimin Türküsü* (1937), *İlkyaz Senfonisi* (1938) ve *Okyanusun Yürüyüşü* (1940) gibi kitapları var. Üçüncü dönemi ise Nazi istilasını, İç Savaş ve

sürgünlük yıllarını kapsar. *Sınama* (1943), *Romiosini (Yunanlıların Öyküsü)* (1945-47), *Karanfilli Adam* (1952) ve *Uyanıklık* (1954) gibi yapıtları bu korkunç yılların olaylarını yansıtır. Bu iki dönemden de sınırlı sayıda örnek verdim. Kitaptaki şiirlerin çoğu ise Ritsos'un "Dördüncü boyut" adını verdiği dördüncü döneminden seçildi. *Pencere, Alıştırmalar, Ayraçlar II, Tanıklıklar, Kavafis İçin On İki Şiir, Tanagralı Kadınlar, Aynadaki Duvar, İsmene, Yinelemeler, Parmaklıklar* vb. bu dönemin başarılı yapıtlarıdır.

Sağlık nedenleri yüzünden zaman zaman çeşitli sanatoryumlarda kalan, komünist partisi üyesi olduğu için de albayların diktatörlük yönetimi yıllarında Yeros, Leros ve Sisam adalarında uzun süre toplama kamplarında sürgün hayatı yaşayan şair bir yandan tanık olduğu gündelik hayatın ayrıntılarını gösterişsiz, fakat titizlikle seçilmiş sözcüklerle anlatırken, bir yandan da bu yoğun acıların altında yatan trajik gerçeği eski Yunan edebiyatına özgü bir çağrışım zenginliğiyle dile getirir. Onun şiirlerini okurken bir aile albümünün soluk fotoğraflarına bakar gibisinizdir. Bahçede kuruyan beyaz çarşaflar, ağlarını onaran bir balıkçı, yakındaki bir meyhanede çalınan bir şarkıyı dinleyen hasta bir adam, merdivenin üstünde dededen kalma saat, boş beyaz saksılar. Ama bu ayrıntılardan, aynı şiirlerde, şairin birden aynı duyarlıkla tarihsel kişilere, Penelope, İsmene ya da Athena gibi mitolojik kahramanlara geçtiğini görürüz. Elbette hepsinin kendine özgü bir ritmi, bir müziği vardır bu şiirlerin. Okudukça, daha da derinde, "Şiire, aşka ve ölüme, işte bu yüzden ölümsüzlüğe de inanıyorum, bir dize yazıyorum, dünyayı yazıyorum; ben varım, dünya var," diyen kendi sesini duyarsınız şairin. Bağırıp çağırmayan, elini kolunu sallamayan bir insanın, sanki yıllardır tanıdığımız, ama zaman zaman uzak kaldığımız bir yakınımızın sesidir bu. "Yalınlığın Anlamı" adlı şiirinde şöyle diyor Ritsos:

Yalın şeylerin arkasına gizleniyorum beni bulasın diye,
beni bulamazsan, eşyayı bulacaksın,
elimin dokunduğu şeylere dokunacaksın,

parmak izlerimiz karışacak birbirine.
.....
Her sözcük bir geçittir
bir buluşmaya, çoğu zaman vazgeçilen,
işte o zaman doğrudur o sözcük: buluşmakta direttiği
zaman.

Ritsos'un bize bu yakınlığı, bu başkalarıyla buluşma özlemi dünyanın dört bir yanındaki özgürlükçü sanatçılara, ezilen insanlara, insan emeğiyle yaratılan değerleri koruyup yaşatanlara duyduğu içten bir yakınlıktır. Bu yüzden şiirlerinin çoğu o insanlara yazılmış birer dost mektubu gibidir. Bu yüzden "Bir Ad Müzik ve Evrene Dönüşünce" başlılığıyla Nâzım Hikmet'e adadığı şiirinde "...hangi zindandan/ gecenin hangi köşesinden/ hangi ölümden olursa olsun/ gülümsüyorsun," dediği dünyanın gülümseyişini gören Nâzım'ın o masmavi gözlerini görür ve o şiiri Neruda'ın ve Aragon'un da adını anarak bitirir.

Yannis Ritsos'un toplu şiirlerine baktığımız zaman, onun bu uzun süre içinde epik, lirik dramatik tekniklerden yararlanarak tanıklık ettiği, görünüşte yalın, ama gerçekte karmaşık olayları bazen kısa, bazen uzun şiirlerle dile getirdiğini görürüz. Bu süre içinde sözcüklerin insanlar arasında en etkili iletişim aracı olduğu inancını hiç yitirmemiş, evrensel gerçekleri anlatmanın en başarılı yolunun bireysel yaşantıyı duyulara ulaştırabilecek metaforlardan yararlanma ustalığını hiç elden bırakmamış, yaşama tutkusunu hiç eksiltmeden yaratıcılığını sürdürmüş olması onun en belirgin özelliğidir.

C. Ç.

YAZIT[1]

1936

[1] Ritsos'un bu kitabı 1936'da Metaksas diktatörlüğü döneminde, Zeus Tapınağı'nda faşistler tarafından törenle yakılmıştır.

NEREYE UÇUP GİTTİ BENİM OĞLUM

Oğlum, canım ciğerim, iliği kemiklerimin, yüreğimin
yüreği,
daracık avlumun serçesi, yalnızlığımın çiçeği.

Nereye uçup gitti benim oğlum? Nerelere gitti bırakıp
beni?
Kuşun kafesi boş şimdi, bir damla yok su kabında.

Nasıl kapandı gözlerin de gözyaşlarımı görmez oldun?
Nasıl kaskatı kestin tulumunun içinde acılı sözlerimi
duymaz oldun?

SEN UYURKEN

Sen mışıl mışıl uyurken başında nöbet tutup bütün
gece
parmaklarımla okşayacaktım kıvırcık saçlarını.

Sanki hünerli bir elin kalemiyle çizilmiş biçimli
kaşların
gözlerimin sığınıp dinleneceği bir kemer gibiydi.

Gün doğarken göklerin uzaklığını yansıtırdı ışıldayan
gözlerin,
bense bir damla gözyaşı akıtmadım gözlerim
sislenmesin diye.

Sen konuştuğunda, gül kokan dudakların çiçekler
açtırırdı
kayalarla kurumuş ağaçlara, bülbüller kanatlarını
çırpardı.

BİR MAYIS GÜNÜ BIRAKIP GİTTİN

Bir mayıs günü bırakıp gittin beni, seni o mayısta
yitiriyorum,
o sevdiğin bahar mevsimi, yavrucuğum, çatıya çıkıp

güneşler içindeki damdan insan dolu dünyaya
baktığında,
gözlerin sağamıyordu bir türlü susadığın o aydınlığı.

O sıcak ve yumuşak erkek sesinle kıyı boyunca serili
o çakıllar kadar sayısız neler anlatmıştın bana.

Bütün bu güzellikler bizim olacak demiştin,
oysa ışığın yok artık, parıltımız karardı, ateşimiz
söndü.

YILDIZIM, SÖNÜP GİTTİN KARANLIKTA

Yıldızım, sönüp gittin karanlıkta, var olan her şey
söndü,
güneş de toplayıp olanca parıltısını kara bir ip
yumağına döndü.

Kalabalıklar itip kakıyor, askerler çiğneyip geçiyorlar
yanımdan,
ama bakışlarım hiç değişmiyor, gözlerimi hiç
ayırmıyorum senden.

Yanağımda duyuyorum soluğundan saçılan sisli havayı;
ah, göz kamaştırıcı bir ışık parlıyor yolun sonunda.

Işığa kesmiş bir el siliyor gözümden akan yaşları;
ah yavrum, birden can evime ulaşıyor söylediğin
sözler.

Bak şimdi, yeniden kalktım, dimdik ayakta
durabiliyorum;
sevinç dolu bir ışık, yiğit oğlum, yerden kaldırdı beni.

Sen şimdi bayraklardan bir kefene sarıldın, artık uyu
yavrum,
ben de sesini içimde taşıyarak kardeşlerine gidiyorum.

SEVECENDİN, İYİ HUYLUYDUN

Sevecendin, iyi huyluydun, sana bağışlanmıştı bütün
erdemler,
rüzgârın bütün okşayışları, bahçedeki bütün şebboylar.

Ayağına tezdin, gazal gibi sekip giderdin,
kapımızdan girdiğinde, eşiğimiz altın gibi ışık saçardı.

Gençliğinle gençleşirdim, üstelik gülümserdim.
Yaşlılık hiç ürkütmezdi beni, ölüme aldırmazdım.

Ama şimdi nasıl ayakta dururum? Nereye sığınırım?
Kar altında kurumuş bir ağaç gibi tek başıma kaldım.

SEN PENCERENİN ÖNÜNDE DURDUĞUNDA

Sen pencerenin önünde durduğunda, güçlü
kürekkemiklerinden
ne bahçe kapısı görünürdü, ne deniz, ne de balıkçı
tekneleri.

Gölgenle dolar taşardı ev, sen öyle başmelek gibi
boylu,
akşam yıldızının parıltısı kıvılcımlar saçarken
kulağının dibinde.

Bütün dünyaya açılan bir kapıydı penceremiz, cennete
yönelen
bir yolun başlangıcı, sevgili ışığım, bütün yıldızların
çiçek açtığı.

Sen gözlerini batan günün parıltısına dikmiş
dururken,
kendi odan olan bir gemiye yön veren bir dümenci
gibiydin.

Akşamın ılık mavi alacakaranlığında demir alıp
birden dinginliğine götürdün beni samanyolunun.

Ama şimdi bu gemi batıp sulara gömüldü, dümeni
kırıldı,
ve ben sürüklenip duruyorum denizin dibinde tek
başıma.

SANA VERECEK O BENGİSUYUM OLSAYDI

Sana verecek o bengisuyum olsaydı, sana verecek
bir başka canım olsaydı da, bir an dirilebilseydin

Görmek, konuşmak, tadını çıkarabilmek için orada,
yanı başında duran ve hayat fışkıran bütün
düşlediklerini

Yol boyunca alanlarda, balkonlarda, sokaklardaki o
coşkuyu
saçlarına fırlatmak için çiçek toplayan o genç kızları.

On binlerce kökü ve yaprağı olan kokulu ormanım,
ben kadersiz nasıl inanırım seni böyle yitirdiğime?

Her şey gözden silindi, beni burada bırakıp gitti,
ne gözüm var görecek, ne de konuşacak ağzım şimdi.

YAVRUCUĞUM, YİTİP GİTMEDİN SEN

Yavrum, nasıl bir yazgın varmış senin, nasıl bir yıkımmış
benim yazgım ki, bağrıma bu yakıcı acıyı düşürdü?

Yavrucuğum, yitip gitmedin sen, damarlarımda yaşıyorsun.
Bütün damarlarımızda da dolaş, yavrum, her zaman diri kal.

KIZ KARDEŞİMİN TÜRKÜSÜ'nden

1937

KIZ KARDEŞİMİN TÜRKÜSÜ

Kardeşim,
ölümsüzlüğün suyunu vaat etmiştim sana,
güneşi ayaklarının ucuna sereceğimi.
Şimdi sen çığlık çığlığa
"Susadım," diyorsun, "nerede
susuzluğumu giderecek o ölümsüzlük suyu?"
"Üşüyorum, kardeşim, nerede ellerimi ısıtacak o
güneş?"
Çaresiz kalakalıyorum önünde kıpırdamadan.
Göklerde dolaşan ben
Tek adım atamıyorum bir karış toprakta.
Karın altından duyuyorum
beni toprağa bağlayan
eski bahçemizin köklerini
ve unutuyorum yürümeyi.
Ruhunun çılgınlığına eğiliyorum korkuyla,
gözlerinin dibinde yıldızlar çarpışıyor.
Tanrıların savaşları
içini kanatıyor.
Sen bir heykelin duyarsızlığındayken
nasıl başa çıkacağım içindeki yangınla?
Göklere inanırdım eskiden,
ama sen, denizlerin
derinliğini gösterdin bana,
ölü kentleri,
unutulmuş ormanları,
boğulmuş gürültüleriyle.
Gök şimdi yaralı bir martı,
süzüldü denize.
Sana kargaşalığın üzerindeki
köprüyü kurmaya çalışan bu el
kırıldı.
Bak bana:

ne kadar çıplak ve suçsuz
duruyorum önünde.
üşüyorum, bacım.
Kim getirecek bize
ellerimizi ısıtacak güneşi?
Susuyorum, dinliyorum.
Kimseler geçmiyor
gecemizin karanlık sokağından.
Yıldızlar kazaya uğramış
karanlık surların
uçurumlarında uçarken
tüyleri yolunmuş bir kartalın
paslanmış gözlerinde.
Bağlı ellerin kapıyor çıkış yolunu.
Yalnızca senin sesin
adımlıyor gecenin dehlizini
çarparak taşlara uzun kılıcını.
Vakit geç.
Ölüm geri çeviriyor beni.
Hayat istemiyor.
Ben şimdi nereye gidebilirim ki?
Herkes bana karşı çıktı.
Herkese karşı çıktım ben de.
Hiçbir şey kalmadı beni avutacak.
Sevdiğim her şeyi elimden aldı ölüm ve delilik
Yıkılan göklerin altında
tek başıma kaldım ölüleri saymak için.
Kasırga tanrının ayak izlerini süpürdü
yolumun üstünden.
Yeniden bulamıyorum ölümü.
Onlara ağlayayım diye canlandırdılar beni
sevgili ölülerim.
Korkunç göklerin ıssızlığında,
biçilmiş ovaların üstünde
hâlâ dönüyor kanatları yıkık değirmenin.

Ah, bu kanatlar okunmuş kitapların
hastalıklı devinimleriyle değiyor kirpiklerime,
ve ben de istemeden, unutmadan
uyuyorum onların garip emirlerine.
Sonunda dalıyorlar uykuya
o sonu gelmez güzün
asık yüzlü bulutlarındaki
yaralı kuşların
bitkin devinimlerini belirleyen
bu kanatlar da.

YUNANLILARIN ÖYKÜSÜ

1945-47

I

Bu ağaçlar katlanamaz daha basık bir göğe
Bu taşlar katlanamaz yabancı çizmelere.
Yalnız güneşe boyun eğer bu yüzler,
Yalnız doğruluğa boyun eğer bu yürekler.

Sessizlik gibi katı bu toprak
korlaşan taşları basar bağrına,
güneşte yetim kalmış zeytinliklerle bağları kucaklar

Dişleri kenetli.
Su yok. Yalnız güneş.
Güneşte yitip gidiyor yol,
ve demirden bir gölge köyün duvarları.

Ağaçlar, dereler ve sesler
mermere dönüşüyor güneşin kirecinde.
Kök, mermerin üzerinde sürçüyor.
Tozlu fundalıklar, katırlar, kayalar. Hepsi soluk soluğa.
Su yok. Hep susuzluk çekmişler yıllarca.
Hep çiğneyip durmuşlar bir lokma gökyüzünü
duydukları acıyı boğabilmek için.

Gözleri kan çanağına dönmüş uykusuzluktan.
Gün batarken dağların arasında bir servi gibi
derin bir çizgi belirmiş kaşları arasında.
Tüfeğin bir parçası olmuş elleri.
Tüfek ellerinin bir uzantısı.
Elleri ruhlarının bir uzantısı.
Dudaklarında öfke
ve gözlerinin derinliklerinde
tuzdan bir aylada yansıyan yıldız gibi
dinmeyen acıları.

Onlar el sıkıştıklarında, bütün insanlık için parlar
güneş.
Onlar gülümsediklerinde, küçük bir kırlangıç fırlar
gür sakallarından.
Onlar uyuduklarında, on iki yıldız düşer boş
ceplerinden.
Onlar öldüklerinde, onların bayrakları ve davullarıyla
yokuşu tırmanır hayat.

Bunca yıl hep aç kalmışlar, hep susuz kalmışlar,
hep öldürülmüşler amansızca, karadan ve denizden
kuşatılarak.
Ateş kavurmuş tarlalarını. Tuzlu suya kanıksamış
evleri.
Rüzgâr kapılarını devirmiş, köklerinden sökmüş
meydandaki leylakları.
Paltolarının deliklerinden gelip geçmiş ölüm.
Servi kozalağı gibi gittikçe acılaşmış dilleri.
Sahiplerinin gölgelerine sarınıp yok olmuş köpekleri.
Şimdi yağmurlar dövüyor kemiklerini.

Kalelerinde, sessiz birer kaya gibiydiler, nöbette,
içlerine çekiyorlardı dumanı tüten at gübreleriyle
geceyi,
ayın kırılan direklerini yutan azgın denizi gözlerken.
Artık ne ekmekleri vardı, ne cephaneleri.
Artık toplara yalnız yüreklerini sürebilirlerdi.

Bunca yıl kuşatılıp karadan ve denizden,
aç kalıp kırılmışlar, gene de dayanmışlar yılmadan.
Korudukları tepelerde bugün bile parlıyor gözleri.
(koca bir bayrak, göz alan bir ateş)
ve ufkun dört kapısına kanat çırparak
binlerce güvercin havalanıyor ellerinden her şafak.

II

Her gün bitiminde kayanın bağrından tüten kekikle
yalnız bir damla su vardır, çağların ötesinden sızıp
sessizliğin iliğine işleyen;
ve geçen yılları çağırır
kocamış çınarın dallarına asılı bir çan.

Çölün külleri içinde uyuklar kıvılcımlar
ve çiftçinin üst dudağındaki altın tüyü kara kara
düşünür damlar,
mısır püskülü kadar sarı, akşamın özlemiyle kavrulmuş
bir tüyü.

Meryem Ana mersinler üzerine uzanmış,
yayılmış eteklerinde üzüm lekeleri.
Bir çocuk ağlar dağ yolunda ve kırlardan
ses verir kuzularını yitiren koyun.
Gölge vurur gözenin çevresine. Fıçı buz gibidir.
Nalbantın kızı ıslak ayaklarıyla.

Masada kabuk ekmek ve zeytin
Tırmanan asmaya takılı duran akşam yıldızı.
Ve çok yükseklerde, bir şişe geçirilmiş gibi dönen,
sarmısak, biber ve yanık yağ kokan samanyolu.
Daha nice yıldız dokulu ibrişim gerek çam pürlerinin
"Bu da geçer, yahu!" sözlerini işleyebilmesi için
yazın kavrulmuş ağılına.
Daha nice germeli yüreğinin tellerini
yedi oğlu boğazlanmış bu ana mezarları başında,
daha kaç gün geçmeli ki, yeniden aydınlık ulaşsın
ruhunun sarp yamacına?
Bu kemik, toprağın altından çıkan bu kemik,
bir uçtan bir uca ölçer bu toprağı.

Ve gün battıktan gün doğana dek bu klarnet ve keman
seslerinin yankıları
anlatır otlara ve çamlara onların özlemleriyle acılarını.
Ve lir gibi türkü çağırır kayıkların halatları.
Ve Odysseus'un şarap kupasından acı denizi yudumlar
denizci.

Kim tutacak şimdi bu yolları, hangi kılıç yaracak
korkusuzluğu,
ve hangi anahtar zincire vuracak yüreğini,
ruh, iki kanadı ardına kadar açık, seyrederken
göğün yıldız serpilmiş bahçelerini?

Mayısta, cumartesi geceleri, gemici meyhanelerindeki
gibi civcivli bir saat bu.
Gece, kalaycının duvarına asılı bir tepsi gibi kocaman.
Süngercinin masasındaki somun gibi iri söylenen
türkü.
Bak, nasıl yuvarlıyor çakılları şu Giritli ay –
Rap! Rap! Rap! Yirmi dizi koç boynuzu çizmelerini
çekmiş
Ve işte onlar Nauplion limanının merdivenlerinden
inip çıkıyorlar
karanlığın kaba kıyılmış tütünüyle doldurarak
çubuklarını.
Ve Rumeli'nin yıldızlara bulanmış kekiği gibi kalın
bıyıkları.
Ve çam kökleri gibi Ege'nin kayasına ve tuzuna iyice
geçmiş dişleri.

Onlar alevlerin ve demirin içinden geçmişler.
Onlar oturup taşlarla söyleşmişler.
Onlar atalarının kafataslarıyla sunmuşlar
Ölüme ısmarladıkları rakıyı.
Digenis'le karşılaştıkları harman yerlerinde

yemeğe oturduklarında,
bir zamanlar dizlerinde kırarak nasıl bölüşmüşlerse
kara somunlarını
onunla öyle bölüşmüşler acılarını.

Gel kadınım, tuza bulanmış kirpiklerin,
yılların çilesiyle tunçlaşmış elin
ve yoksulların yakasını bırakmayan kederinle.
Sevgi, yolunu bekliyor fundalıkta.
Martı, mağarasına asıyor senin kararmış, azizleşmiş
suretini
ve saygıyla ayaklarını öpüyor küskün deniz kirpisi.

Kara üzüm tanesinin şırası yanıyor kıpkızıl,
yaprağını dökmeyen meşenin filizi kaynıyor.
Ve toprakta suyu arıyor bir ölünün kökü bir çamı
coşturmak için.
Ve çatış kaşları arasında gizlediği bıçağını kavrıyor bir
ana.

Gel, gök gürültüsünün altın yumurtaları üstünde
kuluçkaya yatan kadınım.
Ne zaman gelecek o deniz mavisi gün, peçeni indirip
yeniden silahlanacağın,
Mayısta yağan doluların alnına çarpacağı,
güneşin bir nar gibi alacalı urbanın kucağında
parçalanacağı,
ve o nar tanelerini birer birer on iki yetimine
dağıtacağın,
ve denizin nisanda yağmış kar gibi, öç almaya susamış
bir kılıç gibi, donuk donuk parlayacağı,
ve kaya yengecinin gizlendiği delikten çıkıp
kıskaçlarını kavuşturarak güneşleneceği.

III

Burada gözümüzün yağını azaltmaz hiç gökyüzü.
Bu ülkede, sırtımızda taşıdığımız kayanın
yarı ağırlığını yüklenir güneş.
Damlar sessizce çatlar öğle sıcağının dizinde
ve gölgeleri önünde sıçrayıp gider insanlar
Skiaothos kayıklarıyla yarışan yunuslar gibi.
Sonra bir kartala dönüşür gölgeleri
kanatlarını batan güneşin rengine bulayan
ve onlar kızıl-kara salkımlar arasında uzanırlarken
güneşli yamaçta
yıldızları düşünmek için başlarına tüneyen.

Bu ülkede, üç bin yıllık bir ad yazılıdır her kapıda
Bir ermişin kızgın gözleri ve keçeleşmiş saçları bir
resim çizer her kayada.
Her erkek kırmızı bir denizkızı döğdürmüştür koluna
ve her genç kız, eteğinin altında bir avuç tuzlanmış ışık
taşır.
(Ve çocukların yüreklerinden acılarının küçük haçları
sarkar
martıların ikindi üzeri kumsalda bıraktıkları izler
gibi).

Hatırlamak gerekmez. Biliyoruz bunları.
Yukarı Harman Yerine çıkıyor bütün yollar.
Orada daha sert eser rüzgâr.
Güneşin Minos'tan kalma duvar resimleri solunca
ve kıyıdaki tınazın alevi söndüğü zaman,
kayaya oyulmuş basamaklardan ta buraya kadar
tırmanır yaşlı kadınlar
ve oturup Koca Kayaya yün eğirirler gözleri denize
dönük.

Oturur yıldızları sayarlar, atalarından kalma gümüş
takımları sayarcasına,
sonra ağır ağır inerler
torunlarını Missolongi'den gelme barutla doyurmaya.

Gerçekten, ne kadar hüzünlü elleri, zincirler içinde,
bu Yazgılı Prens'in,
gene de, uçurumun ucunda sallanan bir kaya gibi,
acılı gözünün üzerindeki kaşı.
Denizin derinliklerinden geliyor yalvarmalara
aldırmayan bu dalga
ve göğün en yüksek tavanından gelen bu rüzgâr
sakızlı damarı çalılı ciğeriyle gürlüyor.

Bırak bir kere essin rüzgâr anıların portakallarını
unutturmak için.
Bırak iki kere essin dinamit kapsülü gibi kıvılcım
çıkarmak için demir kayadan.
Bırak üç kere uğuldasın Liakura'nın sedir ormanlarını
çıldırtmak için
ve yumruğuyla paramparça etsin her türlü zulmü.
Gökte bir tef gibi duran ayı çalarak
boynundan sürüklesin geceyi, köy meydanında ayı
oynatır gibi
uykularından uyanan çocuklar Sulili analar
adanın balkonlarına koşuşurken.
Büyük Koyaktan bir haberci gelir her sabah.
Terleyen güneş parlar yüzünde.
Kolunun altında Yunanlıların Destanını tutar sımsıkı
kilisede kasketini kavrayan işçi gibi.
"Vakit geldi," der, "Hazır ol.
Artık bizim yaşanacak her saat."

IV

Açlığı bilen insanların gururuyla
şafağa yöneldiler.
Bir yıldız billurlaştı kararlı bakışlarında.
Yaralı yazı taşıdılar omuzlarında.
Buradan geçti birlikler, bayrakları gövdelerine
yapışmış,
kararları buruk bir ahlat gibi dişleri arasında.
Ayın kumları dolmuş çizmelerine,
gecenin kömürü tıkamış kulaklarıyla burunlarını.

Ağaçtan ağaca, taştan taşa dünyadan geçtiler.
Dikenden yastıklarda uykudan geçtiler.
Kavrulmuş elleriyle hayat ırmağını getirmekteydiler.

Attıkları her adımda gökten pay kazanıyorlardı –
dağıtmak için,
Nöbet yerlerinde yanık ağaçlar gibi dimdiktiler
ve köy alanında horona durduklarında,
tavanlar titrer, fincanlar şangırdardı raflarda.

Nasıl bir türküydü o dorukları titreten!
Dizleri arasına alıp ayı bir tepsi gibi yemek yerlerdi.
Yüreklerinin kerpeteniyle bükerlerdi acının belini
Kalın tırnaklarıyla bit kırar gibi.

Kim getirecek şimdi size yumuşak körpe yaprağı
düşlerinizi beslemek için gecede?
Kim bekleyecek zeytinlerin gölgesinde susmasın diye
ağustosböceği, ona eşlik ederek?
Öğle saatinin yanan kireci ufkun ağılını dört yandan
lekeleyip
onların yiğit adlarını sildiğine göre?
Bu toprak ki kokular içindeydi şafakta,

bu toprak ki onlarındı, bizimdi.
Kanları – nasıl kokular içindeydi toprak!
Nasıl oldu da kapandı kapıları bağlarımızın?
Nasıl karardı damların, ağaçların üstündeki aydınlık?
Kimin dili varır demeye? Neden toprak altında yarısı?
yarısı prangaya vurulu?
Bak nasıl iyi günler diliyor güneş sayısız yapraklarla
ve uçuşan bayraklarla dolu gökyüzü,
gene de prangaya vurulu kimi, kimi toprakta.

Dinleyin! Çanlar çaldı çalacak.
Bu toprak hem onların, hem bizim.
Toprağın altında çapraz elleri
kavramış çanların iplerini
"Bekliyorlar saati," uyumuyorlar.
Diriliş çanlarını çalmayı bekliyorlar.
Bu toprak hem onların, hem bizim.
Hiç kimse alamaz elimizden!

V

Oturup zeytinlerin altına ikindi saatlerinde
kül rengi ışığı elediler nasırlı parmaklarından.
Yüklerini yakıp düşündüler
nice ter döküldüğünü gecenin yolunu yürümek için,
ebegümeci saplarında nice acılık,
bayraklarını dalgalandıran yalınayak çocuğun
gözlerinde
nice yiğitlik olduğunu.

Koyaktaki son kırlangıç da süzüldü
güzün kolunda kara bir şerit gibi havada kendini
tartarak.
Hiçbir şey kalmadı bunun dışında.
Sadece yakılan evlerin dumanları tütüyor.

Taşların altındakiler, sırtlarında yırtık gömlekleri
ve yıkılan kapıya asılı duayla, az önce ayrıldılar
yanımızdan.
Kimse ağlamadı. Vaktimiz yoktu. Yalnız sessizlik
koyulaştı gitgide.
Tam yerli yerindeydi kıyıdaki ışık, öldürülen kadının
hamaratlığı gibi.
Şimdi ne olacak onlara, yağmur boşanınca toprağa
ve çürüyen çınar yapraklarına?
Ne olacak onlara, bir köylünün çarşafında ezilmiş
tahtabitini andıran güneş kururken bulutlarda,
ya da kar, mumyadan bir leylek gibi,
yerleşince gecenin bacasına?

Ateşe tuz serpiyor yaşlı analar. Saçlarına toprak
serpiyorlar.
Bir kara üzümün bile tadına bakamasın diye
düşmanlar söküp bozmuşlar Monovazya'nın
bağlarını.

Sofra takımlarıyla aynı torbaya koyup kaldırmışlar
dedelerinin kemiklerini.
Ve yurtlarının dışındaki kalelerde kök salacak bir yer
arıyorlar gecede.

Zor olacak şimdi tatlı sözler bulmak,
daha az güçlü, daha az sert sözler.
Unutmaz tarlalardan, dağlardan, denizin diplerinden
arta kalan bu eller,
zor olacak bizim için onların ellerini unutmak,
zor olacak tetiklerde nasırlaşan o ellerin
bir papatyayı incitmeden diz çökmeleri
ya da soru sormaları kitap üzerinde yemin ederek
yıldız aydınlığında
gönül borcu ödemeleri.

Buna zamanla alışılacak. Ve bizim susmamız gerek
onlar ekmeğe ve haklarına kavuşuncaya dek.

Kumlara çakılı iki kürek, şafakta, kıyı döven fırtınada
Tekne nerede?
Toprağa saplanmış bir saban ve esen rüzgâr. Toprak
kavrulmuş.
Çiftçi nerede?

Zeytin ağacı, asma ve ev küller içinde.
Bir köylünün çorabındaki paralar gibi yıldız
biriktiriyor gece.
Kuru defne dalları ve bir parça kekik duvardaki orta
sürgüde – ateş nasılsa oraya erişememiş.
Ocakta isli bir tencere – ve hâlâ kaynıyor içindeki su,
kapısı sürgülü evde.
Yemeğe oturacak vakitleri olmamış.

Ormanın damarları eşiklerinin tüten yıkıntısı
üzerinde.
Damarlarda dolaşan kan.
Dinleyin! Yabancı değil bu ayak sesi. Kim var orda?
Yamaçta yankılanan o bildik kabaralı adımlar.
Köklerin belirmesi taşların arasından. Yaklaşan biri
var.
Parola. Geç. Bizden biri. İyi akşamlar!

Işık böyle bulacak ağacını,
ağaç böyle bulacak meyvesini.
Hâlâ su ve ışık var ölünün matarasında.
İyi akşamlar, kardeş. İyi akşamlar.

Batan gün, o yaşlı nine, iplik ve baharat satıyor
kulübesinde
Ama alacak hali yok kimsenin. Dağlara çıkmış herkes.
Kolay olmayacak bir daha inmeleri.
Kolay olmayacak anlatmak tırmandıkları yükseklikleri.

Yiğitlerin bir gece yemek yedikleri harman yerlerinde
zeytin çekirdekleri kalmış,
ayın kurumuş kanı ve tabancalarının
dillere destan on beş hecesi.
Ertesi gün serçeler yemiş yerde kalan kara ekmeğin
kırıntılarını.
Çocuklar oyuncak yapmış cıgaralarını ve yıldızların
çalılarını yaktıkları kibrit çöplerinden.

Ve ikindiüstü zeytinlerin altında oturup
denize baktıkları bu taş –
bu taş yarın kirece dönüşecek fırında.
Öbür gün evlerimizi ve manastırın merdivenlerini
badana edeceğiz o kireçle.

Ve çocukların ilk gülüşü gibi bir nar fışkıracak gün
ışığının göğsünden.
Ve sonunda yüreklerini okumak için o taşın üstüne
oturacağız
bütün insanlığın tarihini o yüreklerde okurcasına.

VI

Güneş denize vurduğu zaman günün karşı kıyısını
beyaza boyayıp,
yeniden çekilir kuşatmaların acısı, susuzluğun sancısı.
Yeniden kanar eski yara.
Ve kapı önüne serilmiş soğanlar gibi kavrulur yürek.
Zamanla daha çok toprağa benzer elleri
Zamanla daha çok göğe benzer gözleri.

Küpteki yağ tükenmiş. Tortusu kalmış yalnız. Bir de
fare ölüsü.
Ananın sabrı tükenmiş, testiyle sarnıçtaki su gibi.
Kekremsi bir tat kalmış çölün damağında barut
dumanından.

Nereden bulacaksın şimdi ermişlerin kandilinde
yakacak yağı?
Nerede ikindinin yaldızlı suretine
buhurdanla sunacağın nane?
Nerede yıldızdan çalgısını kapında çalacak
dilenci kadına akşam vereceğin bir lokma ekmek?

Adanın tepesindeki kalede birer hortlağa dönmüş
incir ağaçlarıyla çirişotları.
Topçu ateşi ve mezarcılar sürmüş toprağı.
Ağzı açık bakıyor yağmalanmış hükümet konağı
gökyüzüyle yamalı.
Ölüleri gömecek yer kalmamış artık.
Acının durup saçını öreceği yer kalmamış.

Mermer bir denize çevirmiş fersiz gözlerini
yağmaya uğramış evler.
Kurşunlar saplanmış her duvara
serviye bağlı ermişin kaburgalarındaki bıçaklar gibi.

Bütün gün güneşte yatıyor ölüler.
Ancak gün kavuşunca sürünerek ilerliyor askerler
isli taşların üzerinde
ölümün üzerine çöken havayı koklayıp
ayın bir yana atılmış kunduralarını arayarak,
bir kösele parçası çiğneyip
biriken suyu çıkarmak için bir kayanın yüzünde
yumruklarını paralayarak.
Oysa kof, kayanın öbür yanı
ve bir kez daha duyuyorlar denizde patlayan
mermilerin gümbürtüsünü
ve bir kez daha duyuyorlar kapıların önünde haykıran
ölüleri.

Hangi yola sapacaksın şimdi? Çağırıyor yoldaşın.
Gece yabancı gemilerin gölgeleriyle kuşatılmış.
Yollar yıkılan duvarlarla tıkanmış.
Bir yol var, o da dağlara çıkıyor.
Bu yüzden gemilere sövüp dillerini ısırıyorlar
daha kemiğe dönmemiş sancıyı duyabilmek için.

Siperlerde ölü komutanlar koruyor kaleleri.
Etleri kaputları içinde çürüyor.
Daha yorulmadın mı kardeş?
Çiçek açtı yüreğine saplanan kurşun.
Beş sümbül filizlendi kayanın koltuk altından.
Her solukta bu masalı anlatıyor kokusu.
Hatırlamıyor musun?

Sana hayatı anlatıyor yaraya saplanan her bıçak.
Ve sana anlatmak için dünyanın güzelliğini
şifalı bir ot yeşeriyor tırnağının kirinde.

Tut elimden. Bu el senin. Deniz suyuyla beslenmiş.
Bu deniz senin. Acı özsuyu damlıyor incir dalından,

nerede olursan ol, gökyüzü seni görüyor, sen bir tel
saç koparırken sessizliğin başından.

Akşam bir cıgara sarar gibi sarıyor ruhunu
parmaklarıyla.
Sen de böyle tüttürmelisin ruhunu orada uzanıp
yatarken
sol elin yıldızların ışıltısına batmış,
sağ elin yavukluna sarılır gibi tüfeğini kavramış.
V esakın unutma göğün de seni unutmadığını
onun buruşuk mektubunu cebinden çıkarıp
yaralı ellerinle ay ışığının yapraklarını açarak
erkekliği ve zaferi okuduğun zaman.
Tırmanacaksın adanın tepesindeki ileri karakola
ve bir yıldızı dinamit gibi ateşleyerek surların ve
direklerin üstünden,
vurulmuş bir asker gibi eğilen dağ başlarından bir el
silah sıkacaksın havaya
kovup kaçırmak için hortlakları gölgelerin karanlık
örtüsüne.
Bir kurşun sıkacaksın göklerin merkezine, arayarak
gökmavisi hedefi
yarın senin çocuğunu emzirecek kadının gömleği
içindeki memeyi ararcasına,
yıllarca sonra, baba evinin kapısındaki mandalı
ararcasına.

VII

Ev, yol, atlasçiçeği, avluda güneşin kabuklarını
gagalayan tavuklar –
Bunları tanıyoruz.
Onlar da bizi tanıyor.
Burada yabangülleri arasında sarı derisini dökmüş
yılan.
Karıncanın yuvasını, eşekarasının burçlu kalesini
bulacaksın burada.
Aynı zeytin ağacında, geçen yılki cırcırböceğinin
kabuğu ile
bu yılki cırcırböceğinin sesi.
Sonra katırtırnaklarına vuran gölgen, nicedir yaralı,
sadık bir köpek gibi seni izleyen.
Öğle üzeri, topraksı uykunun yanı başında oturup
acı defneleri koklayan,
geceleri, ayakucuna kıvrılıp bir yıldızı gözetleyen
gölgen.
Yazın oyluklarında beliren bir armut sessizliği var,
keçiboynuzlarının köklerinde bir durgun su
uyuşukluğu –
İlkyazın kucağında uyuyan yedi öksüz
ve gözlerinde can çekişen bir kartal.
Ta yukarılarda, çam ormanından ötede,
geniş dut yaprağında toza dönüşen serçe pisliği gibi,
güneşte kuruyor Ayi Yannis Kilisesi.

Çapraz değneklerle arşınladık tarlalarımızı
toprağın iliğine ve yüreklerimize işleyen çok eski bir
yağmurla
ve yaralarla dolu güneşin derisi.

Gocuğuna sarınmış bu çobanın
kurumuş bir ırmak var her bir kılında.

Kavalının her deliğinde, fışkıran meşe ormanları
ve Hellespont'un sularına değen ilk küreğin
budaklarıyla pürüzlü değneği.
Hatırlaman gerekmez. Çınarın damarları
senin kanını paylaşıyor çirişotlarının, gebrelerin
damarlarıyla.

Dilsiz kuyunun bağrı kara cam ve ak rüzgârdan
yuvarlak bir ses yankılıyor öğle üzeri,
eski şarap küpleri gibi yuvarlak, onlar kadar eski –
yarın maviye ve kızıla dönüşen o sesle sesleneceksin
dağlara.
Ve gökyüzü çivit rengiyle duruluyor kayaları ve
gözlerimizi.
Her gece, kırlarda, ay sırtüstü çevirip ölüleri
donmuş parmaklarını gezdiriyor yüzlerinde
ve çenesindeki yara izinden, çatık kaşından bulmaya
çalışıyor oğlunu.
Ceplerini arıyor. Her zaman bir şeyler bulur o
ceplerde.
Her zaman bir şey buluruz aradığımızda.
Kutsal Haçtan bir parçaya bağlanmış bir muska.

Ezik bir cıgara. Bir anahtar. Bir mektup. Yedide
durmuş bir saat.
Yeniden kurarız saati. Ve ilerlemeye başlar zaman
Üst üste yığılmış kunduraları daha ad vermediğimiz
bir dağ gibi.

Üstlerinde ne varsa çürüyüp yok olduğu zaman,
göğün yaz yıldızları arasında kalan parçaları
ve defneler arasında kalan dereler
ve ilkyazda limon ağaçları arasındaki dağ yolları gibi,
kaputlarının düğmeleri arasında serilmiş yatarlarken
çırılçıplak,

belki de bulacağız künyelerini,
belki de, "Seviyorum!" diye bağıracağız o zaman.

Hem sonra, belki biraz fazla uzak, biraz fazla yakın
olabilir bunlar,
nasıl ki, karanlıkta selamlaşmak için birinin elini
tuttuğun zaman,
baba evine dönen sürgünün o acı sezgisini duyarsın.
Nasıl ki, en yakınları bile, tanıyamamışlardır onu –
çünkü o hayattan önce ve ölümden sonra gelen hayatla
karşılaştığı gibi,
yüz yüze gelmiştir ölümle.
Ama o tanır onları. Kırgın değildir kimseye.
Yarın, der.
Ve Tanrı'nın gönlüne varan en kısa yolun
en uzun yol olduğuna kesindir inancı.

Ve ay onu hüzünle yanağından öptüğü zaman,
deniz yosunu, saksı, hasır iskemle, taş merdiven iyi
akşamlar dilerler ona,
dağlar, şehirler ve gökyüzü ona iyi akşamlar dilerler
ve işte o zaman silkerek cıgarasının külünü balkonun
korkuluğundan,
ağlayabilir duyduğu bu güvenlik içinde.
Ağlayabilir ağaçların, yıldızların ve kardeşlerinin
verdiği bu güvenlik içinde.

AYRAÇLAR I'den

1946-47

YALINLIĞIN ANLAMI

Yalın şeylerin arkasına gizleniyorum beni bulasın
diye;
beni bulamazsın, eşyayı bulacaksın,
elimin dokunduğu şeylere dokunacaksın,
parmak izlerimiz karışacak birbirine.

Ağustos mehtabı ışıyor mutfakta
kalaylanmış bir tencere gibi (sana bu söylediklerim
yüzünden öyle görünüyor),
boş evi ve evin diz çökmüş sessizliğini aydınlatıyor –
sessizlik hep öyle diz çökmüş gibi kalıyor.

Her sözcük bir geçittir
bir buluşmaya, çoğu zaman vazgeçilen,
işte o zaman doğrudur o sözcük: buluşmakta direttiği
zaman.

YAZ

Dört pencere, göğün ve denizin
uyaklı dörtlüklerini asıyorlar odalara.
Yapayalnız bir gelincik
öğle vakti on ikiyi gösteren bir nöbetçi
yazın bileğinde. Ve böylece güneşin
parmaklarına takıldığını hissediyorsun
saçlarının, ışıkta ve rüzgârda seni özgür kılan.

BELKİ BİR GÜN

Sana bu pembe bulutları göstermek istiyorum gecede.
Ama görmüyorsun. Gece olmuş – insan neyi
görebilir ki?
Artık senin gözlerinle görmekten öte bir seçeneğim
yok, diyor,
demek ki yalnız değilim, yalnız değilsin. Gerçekten de
bir şey yok sana gösterdiğim yerde.

Sadece gecede bir araya gelmiş yıldızlar, yorgun,
bir kır eğlencesinden kamyonla dönen insanlar gibi,
hayal kırıklığına uğramış, aç, hiçbiri türkü
söylemeyen,
terli avuçlarında ezik yaban çiçekleri.

Ama ben direteceğim, diyor, görmekte ve sana
göstermekte,
çünkü sen görmezsen, sanki ben de görmemiş
olacağım –
hiç değilse senin gözlerinle görmemekte direteceğim –
ve belki bir gün buluşacağız başka yönlerden gelip.

SON ANLAŞMA

Yağmur parmaklarından biriyle çarpınca pencerenin
camına,
içeri doğru açıldı pencere. Odanın dibinde
bilinmeyen bir yüz, bir ses – senin sesin mi?
Sesin güvenmiyordu kulağına. Ertesi gün,
güneş indi tarlalardan aşağı, çiftçilerin oraklar,
tırmıklarla indikleri gibi. Yola çıktın
bağırarak, neden bağırdığını bilmeden,
bir an bir parkın parmaklığı yanında dolaşan
bir kadının parlak pembe şemsiyesinin altındaki
bir gülümsemeyi gizler gibi sesine.
Birden orada anladın bunun senin gerçek sesin
olduğunu
havayı dolduran bütün o kuşku duymayan seslerle
uyum içinde.

KENDİNE YETERLİK

Sırtına aldı güneşi bu sabah
akordeonu omuzunda bir delikanlı gibi
Atina tepelerine tırmanan.

Geride kaldı geçirdiğimiz gece, zevkleri
ve o zevklerin korkusu. O bitmek umudu olmayan
hüzün de geride kaldı.
Çamlar, güneş, pencereler – işte oradalar.
Ağaçların altında iki iskemle. Niçin iki?
Haa evet, biri oturmak, biri de bacaklarını uzatmak
için.

BİRDEN

Sessiz gece. Sessiz. Ve sen vazgeçtin
beklemekten. Nerdeyse dingindi her yer.
Birden, orada olmayan kişinin o canlı
dokunuşunu duydun yüzünde. Gelecek.
Sonra kendi kendine çarpan panjurların sesi.
İşte rüzgâr da çıktı. Ve biraz ötede,
kendi sesinde boğuluyordu deniz.

ANLAMAK

Pazar. Çevreye serpilmiş gülüşler gibi parlıyor
ceketlerin üzerinde düğmeler. Otobüs gitti.
Bazı sevinçli sesler – ne garip
dinleyip karşılık verebilmen. Çamların altında
mızıka çalmayı öğreniyor bir işçi. Bir kadın
günaydın dedi birisine – öyle yalın ve doğal
bir günaydın ki,
sen de öğrenmek isteyebilirdin mızıka çalmayı
çamların altında.

Ne bölme, ne çıkarma. Kendinden ötelere
bakabilmek – sıcaklık ve dinginlik. "Yalnız sen"
olmak değil, "sen de" olmak. Küçük bir toplama,
basit bir aritmetik işlemi, kolayca kavranabilen,
bir çocuğun bile üstesinden gelebileceği, parmaklarını
ışıkta oynatarak
ya da mızıka çalmak o kadın duysun diye.

MİNYATÜR

Kadın masanın önünde durdu. Üzgün elleri
bir çocuk masalındaki küçücük bir arabaya göre
yapılmış
sarı tekerleklere benzeyen ince limon dilimleri kesiyor
çay için. Karşısında oturan genç subay
iyice gömülmüş eski koltuğa. Kadına bakmıyor.
Cıgarasını yakıyor. Kibriti tutan eli titriyor,
yumuşak çenesini ve fincanın sapını aydınlatarak.
Bir an için
atmıyor saatin nabzı. Bir şeyin ertelenmesi bu.
O an geçiyor. Artık çok geç. Çayımızı içelim.
Ölümün öyle bir arabayla gelmesi mümkün mü peki?
Geçip gitmesi? Ve yalnızca bu arabanın kalması
küçük sarı limon tereklekleriyle
yıllardır lambaları sönmüş bir ara sokağa park edip
sonra küçük bir şarkı, biraz sis ve sonra hiçbir şey
kalmaması?

KADINLAR

Kadınlar çok uzakta. "İyi geceler" kokar çarşafları.
Masaya ekmek koyarlar yokluklarını hissetmeyelim
diye.
Sonra anlarız suçun bizde olduğunu. Sandalyeden
kalkıp
"Bugün çok yoruldum," deriz ya da "boş ver, lambayı
ben yakarım."

Kibriti çaktığımızda, o yavaşça döner ve tarifsiz
bir dikkatle mutfağa yönelir. Sırtı nice ölülerle,
kamburlaşmış hüzünlü bir tepe – aileden ölüler,
onun ölüleri, senin kendi ölümün.

Adımlarının gıcırtısını duyarsın eski döşemede,
bulaşık telindeki tabakların ağlayışını duyarsın
sonra da treni, askerleri cepheye götüren.

ÜÇLEME

1. Hava kararıncaya dek

Eline almıştı kadının elini. Konuşmuyordu.
Uzaktan, belki de kendi içinde,
güçlü atışını duyuyordu denizin nabzının.
Deniz, çamlar, tepeler eliydi kadının.
Ona söylemese bunu, nasıl tutabilirdi o eli?

Hava kararıncaya dek kımıldamadılar. Sadece
iki eli de kırık bir heykel vardı ağaçların altında.

2. Bir kadın

O gece: yanına varılmaz o kadın öpmüyor kimseyi
onu öpecek kimse çıkmaz korkusuyla tek başına.

Beş uçlu bir yıldızla gizliyor bir tutam beyaz saçı,
ve en güzel kimliğini yadsıması kadar güzel kendisi.

3. Neden bizim suçumuz?

Dikensiz kalkan filizleri dilinin altında,
üzüm çekirdekleri, şeftali lifleri.
Ilıman bir ülke var gölgesinde
kirpiklerinin. Yatıp dinlenebilirim, diyor, sorgusuz.

Peki, ne anlama geliyor bu "daha ilerde" sözü?
Neden senin suçun olsun, kuşkusuz, yaprakların
arasında kalman –
güzel, yalın, sıcaklığının altın çizgilerinde?
Ve neden benim suçum gecede ilerlemek,
kendi özgürlüğümde tutsak, diyor, cezalandırılanın
ceza vermesi?

AYNI YILDIZ

Islanmış parlıyor damlar ay ışığında. Kadınlar
şallarına sarınıyorlar. Evlerine koşuyorlar saklanmak
için.
Biraz daha oyalansalar eşikte, onları ağlarken
yakalayacak ay.

O adam her aynada, çıplaklığı içine kapatılmış
bir başka saydam kadın olmasından şüpheleniyor
– sen ne kadar uyandırmak istesen de onu, o
uyanmayacak.
Bir yıldızı koklayarak uyuyakalmış o kadın.

Adamsa uyanık yatıyor koklayarak aynı yıldızı.

SONUÇ

Bu pencere yalnız.
Bu yıldız yalnız,
masada unutulmuş bir cıgara gibi –
tüten, mavi mavi tüten, tek başına.

Ben de yalnızım, diyor adam.
Cıgaramı yakıyorum, içiyorum.
Cıgara içip düşünüyorum. Yalnız değilim.

BEKLİYORUZ

Yavaş yavaş gece iniyor mahalleye. Uyuyamıyoruz.
Şafağı bekliyoruz. Bekliyoruz ki güneş
bir çekiç gibi çarpsın sac damlara,
çarpsın alınlarımıza, yüreklerimize,
bir ses olsun, o ses duyulsun – başka bir ses,
çünkü sessizlik silah sesleriyle dolu, başka yerlerden
gelen.

TEŞEKKÜRLER

Bana teşekkür etmeyeceksin
tıpkı hayatının yüzünü oyan
nabzına teşekkür etmediğin gibi.

Ama ben sana teşekkür edeceğim,
çünkü biliyorum sana neyi boruçlu olduğumu.

İşte bu şarkı sana teşekkürüm.

PENCERE

1960

PENCERE

(Deniz kıyısında bir odanın penceresi önünde iki adam oturmaktadır. Görünüşlerinden uzun zamandır birbirlerini görmemiş iki arkadaş oldukları anlaşılır. Biri denizciye benzemektedir. Öbürü, susanı ise, denizciye benzemez. Yavaş yavaş gece inmektedir. Sessiz, menekşe ve kızıllık içinde bir bahar akşamı. Dingin denizin üzerinde gemilerin bordaları, halatları, direkleri ve evler çizgi çizgi yansımaktadır. Başlangıçta sıradan ve biraz yorgun bir ses:)

Burada pencerenin önünde oturuyorum; gelip geçene
bakıyorum ve kendimi görüyorum onların
gözlerinde. Eski çerçevesi içinde
sessiz bir fotoğraf olarak düşünüyorum kendimi,
evin dışına, batıya bakan duvara asılı, kendim ve
pencerem.

Bazan kendim de bakıyorum
bu sevdalı, yorgun gözlü fotoğrafa, ağzını
bir gölgenin gizlediği; bazan, batan güneşe ya da aya
bakan
çerçevenin camındaki düzgün parıltı tümüyle örtüyor
yüzümü
ve soluk, gümüş ya da pembe renkli dörtgen ışığın
gerisinde
iyice kayboluyorum gözden ve serbestçe bakıyorum
herkese,
kimse beni görmeden. Özgürlük içinde; insan ne
söyleyebilir?
Kımıldayamıyorum; arkamda
nemli ya da kızgın duvar; göğsümde
soğuk pencere camı; gözlerimin incecik damarları
dal dal oluyor camın içinde. Böylece, duvarla
camın arasında sıkışmış, elimi oynatmaktan
korkuyorum,
avucumu kaşlarıma götüremiyorum, güneş amansız
görkemiyle parladığı zaman; görsem de,
istemesem de,
durmak zorunda kalıyorum kıpırdamadan. Bir şeye
dokunmaya çalışsam, dirseğim
camı kırabilir ve bir delik
açabilir yanımda yağmur ve bakışların geçebileceği.
Sonra, konuşmaya çalışsam, pencerenin camını
buğulandırıyor
sesimin sıcaklığı (şimdi olduğu gibi)
ve göremiyorum sözünü etmek istediğim şeyleri.

Sonra sessizlik, hareketsizlik. İkiyüzlülük bile
diyebilirsin,
çünkü, belki de bilirsin, kaç çarmıha gerilmiş çığlık,
kaç diz çöküş gizlidir
o dikey saydam görkemin gerisinde.
Hele akşam olurken, şu bahar günlerinde, ve liman
uzakta bir yangınken, yaldızlı ve kızıl,
gemi direklerinin karanlık ormanında, balıkları
duyarsın, suların basıncında, küçük üçgen ağızlarıyla
derin bir soluk almak için suyun yüzüne çıkan.
Dikkat ettin mi?
Böyle zamanlarda suyun yoğun aydınlığı kırılır
küçük balıkların binlerce ağzıyla. Kimse dayanmaz
hiç ara vermeksizin o sınırsız tekinsiz manzaraya
bakmaya bunca suyun ağırlığı altında,
bu masalsı denizin ormanlarında, bu soluk kesici
saydamlıkta.

Bence bir bakıma fotoğraflar da dayanamaz çerçeve
camlarının ardında,
nasıl poz verilmiş olursa olsun, ne kadar güzel olursa
olsun duruşları,
hayatlarının durdurulmuş bir anında, gururlu bir
saflık içinde,
eşsiz güzellikte bir el fotoğrafçının stüdyosundaki
zarif masanın ya da dizlerinin üzerinde dururken
yakalarında (tabii) solmayan bir çiçek,
ne kendini beğenmişliklerini ele verecek kadar yaygın,
ne de yazgılarına boyun eğmişçesine büsbütün tutuk
belli belirsiz bir zafer gülümseyişi dudaklarında.

Oysa zaman tümüyle pusuya yatmıştır onlar için,
onların bu güzel anlarının önünde ve
ötesinde.
Ve onlar tümüyle isterler bu zamanları, taşıllaşmış
saygınlıklarını, önceden tasarlanmış olup olmaması
fark etmeyen
görkemli duruşlarını yitirecek olsalar bile,
bu canlı öyküleri mum gibi eriyecek olsa bile
bakışlarının alevinde,
ışığın saydamlığında beliren gençlikleri yalanlanacak
olsa bile.

Ne var ki, onların isteğinden daha büyük ya da eşit
olarak
görünür korku; sonra gülümseyişleri de
denizin dibinde, iki kaya arasında uzanmış duran
gümüşten bir balık gibidir – ya da havada,
kendi uçuşuna asılı, kanatları kımıltısız
kül rengi bir kuş gibi. Fotoğraflar da
öyle kapalı kalır, bütün pişmanlıkları,
düşmanlıklarıyla,
çerçevelerinin, isteklerinin ve korkularının dışına
çıkamadan,
bakarak usandırıcı göğe ve uçsuz bucaksız denize.

Bu yüzden daracık bir yer seçeriz korunmak için
kendi sınırsızlığımızdan. Belki de bu yüzden
burada oturuyorum ben, bu pencere önünde,
bakmak için
gemicilerin rıhtımda, kaldırım taşlarında kalan
ayak izlerinin bir peri masalındaki sıra sıra,
dikdörtgen aylar gibi yavaş yavaş silinişine.

Ne bir şey anladığım var artık, ne de anlamaya
çalıştığım.
Saçlarını yıkamış bir kadın bitişik balkonun
korkuluğuna yaslanmış
yavaşça mırıldandığı bir şarkıyla saçlarını kurutmak
için.
Bir denizci bacaklarını açmış şaşkın gözlerle bakıyor
koca ikindi gölgesinin önünde, sanki yabancı bir
limanda,
gemisinin pruvasında dimdik durmuş,
suları tanımıyor, nereye demir atacağını bilmiyor.
Daha sonra, hava yavaş yavaş kararırken ve batan
güneşin
sessiz, menekşeli titreşimleri solarken duvarlarda ve
çitlerde,
sokak lambaları bile yanmadan önce, apansız bir
sıcaklık
yayılır ya – işte o anda, yüzlerin kimin yüzü olduğu
görülmese de kestirilebilir; gölgenin
terleyen koltukaltlarına sokulduğunu görürsün;
bir ağacın yapraklarını serinletir hızla geçen bir
giysinin hışırtısı;
delikanlıların beyaz gömlekleri uzak mavi bir renge
bürünür ve bir duman tüter üzerlerinden,
her şey yalıtılmış, büyülenmiş, belirsizleşmiştir;
belki de bu yüzden birden bütün ışıklar yanar,
açıkça hükmettikleri ne varsa uzaklaştırmak için.

Evlerin içinde, rüzgâra kapalı anlaşılmaz bir denizdeki
sarkık bayrakları andırır çarşaflar, hani herkes
gemiyi terk etmiştir, kimseler kalmamıştır bayrakların
selamlayacağı,
bu yüzden öyle sarkık dururlar akşam saatlerinde,
güneşten kızmış, unutulmuş, kayıtsız,
geçit törenleri, çalgılar, danslar ve şölenlerle kutlanan
bir bayram gününde kesilmiş koca koca hayvanların
yüzülmüş derileri gibi.
Tören bitmiş, sokaklar boşalmıştır. Yaya
kaldırımlarında
yağlı kâğıtlar, çiğnenmiş rozetler, ekmek kabukları,
kemikler kalmıştır –
oysa daha kimse dönmemiştir evine, sanki herkes
pişmanmış,
herkes gereksiz bir izni kullanıyormuş gibidir.

Odalar hâlâ karanlık ve çekicilikten uzak, sokaktaki
ve gemilerdeki renk renk ışıklar, dağınık birkaç yıldız
ya da bağırıp çağıran, şarkı söyleyen sarhoş askerlerle
dolu
bir kamyonun birden beliren farlarıyla aydınlanırlar
ve farların ışığı, sessizce, gizlice evin içine mıhlar
pencerenin gölgesini,
korkunç görünüşlü iki denizcinin
ıssız bir kıyıya taşıdıkları koca bir sandık gibi.

Sonra garip şeyler gelir aklınıza – size de olmaz mı bu?
Sanki her birimiz, yüzleri örtülü,
ikisi de kinci, birbirleriyle anlaşamayan
ve sandığı taşımaya kıyının biraz ötesinde
toprağı tırnaklarıyla kazıp gömmeye
ancak o anda karar vermiş iki kişiyizdir.

Bütün gizlemelerine karşın, onlar gibi siz de
bilirsiniz ki
sandığın içinde parçalanmış bir ceset yatmaktadır,
genç, sevilmiş birinin cesedi; onlardan birinindir
bu ceset,
kendileri öldürmüş, kendileri gömmüştür
birbirini tanımayan iki yabancı gibi.
Bu güzel biçimli,
bildiğimiz dört köşeli sandık
kapalı bir kapıya benziyor,
sözünü ettiğimiz o çerçeveli fotoğraflara,
baharda dışardaki sevimli kalabalığı seyrettiğimiz
pencereye benziyor.

Ben sık sık rastlamışımdır bu cesede, bu insana,
özellikle ay ışığında dolaşırken –
biraz solgun, ama her zaman genç – rıhtımda
ya da boyalı kadınları, aç köpekleri, paslı tenekeleri,
traşı uzamış denizcileri, çürümüş meyveleri, küfürleri,
sıkılmış limon kabukları, yeşil çinko leğenleri,
tuvalet tasları, mumları, gaz lambalarıyla
o pis genelevlerin olduğu yukarı sokakta.

Gerçekten, bir kere bir kadınla pazarlık ederken
gördüm onu,
ama parayı almıyordu kadın, fazla bulduğu için.
"Hayır, hayır,"
diyordu durmadan boğuk bir sesle ve boyalı tırnaklı eli
biraz da titriyordu. Kendisini hırsızlıkla,
saldırganlıkla,
maymuncuklarla, falcıların sözünü ettikleri
ve gerçek hayatta da eksik olmayan demirkapılarla ilgili
bir olaya karıştıracaklarından korkuyordu.
Bunların ne gereği vardı ona?
Ücret belliydi, daha az alamazdı, ama fazlasını da
istemiyordu.
Anlaşılmaz bir insan, iri ve boş gözleri
iki yanar kor gibiydi soluk yüzünde.
Bu gözler yakabilirdi kadını.
Saçlarındaki tokaları bile eritebilir,
erimiş teller saçlarının arasından gözlerine akabilirdi.
Her zaman hüzünlü bir görünüşü vardı onun –
belki de
tüketemediği gücündendi bu hüzün – baharın o geniş
melankolisi gibi güzel bir hüzün. Bildiğimiz kadar,
hiç parçalanmamıştı daha önce. Bir kapıyı açar gibi
o koca sandığı usulca açıp sapsağlam çıkardı ay ışığına,
ve iyice belirirdi ellerindeki damarlar,
kırmızı, kıpkırmızı – garip bir görünüş ayışığında,
soluk Hıristiyan derisinin altında.

Biliyor musunuz, bazan ancak parçalanmakta
sapsağlam kalabileceğimize inanıyorum – bunun
bilincindeysek elbet.
Hem nasıl bilincinde olmayız, bizi parçalayan ve
yeniden
yadsıdığımız şeylerle bir araya getiren de kendi bilgimiz
olduğuna göre.

Bayağı sevimli bir yer, şu sözünü ettiğim üst sokak –
dünyanın en olmadık dükkânlarıyla: eskiciler,
kömürcüler, bakkallar,
eski taşbasması resimleri, bir tuzağı andıran koca
koltuklarıyla berberler,
aynalarından kesilmiş koyunlarla sığırların kanlı alayı
yansıyan kasap dükkânları;
balık kokularıyla meyva kokularının birbirine karıştığı
manavlar ve balıkçılar –
kapı önlerinde kuşkulu, suskun bir gürültü,
marangoz dükkânının önüne dayalı sac levhaların
ya da rendelenmiş büyük sarı tahtaların yansıttığı
donuk bir parıltı. Sokağa gelişi güzel yığdıkları
yağmurlukları, kümes hayvanlarını, mandalları,
şişeleri,
tarakları, boş bisküvi kutularını, kokulu sabunları,
açık artırmaya getirip sonra bir kenara attıkları
batık gemilerden sökülmüş kamara parçalarını,
çeşitli ülkelerden alınmış gümrüksüz allı pullu ipek
kumaşları,
Japon çay takımlarını, masa örtülerini, içlerinde
görülmemiş bir gül ve geceleyin bir ölünün
parmaklarından çalınmış
sarı siyah iki kıymetli taşa benzeyen donuk gözleriyle
sokaktan gelip geçenlere bakan yaldızlı kuşlarıyla
yarım kalmış bir kiliseyi andıran garip oyuk kafesleri
satıyorlar.

Yalınayak çocuklar sokağın ortasında zar atıyorlar,
basık tavanlı, açık pencereli odalarda denizcilerle
yatıyor kadınlar,
güneşte yanmış satıcılar yan yana bir duvarın dibine
işiyorlar;
zaman zaman, kana bulanmış bıçaklar gibi parlıyor
sepetlerde balıklar,
ve bazan, yolunu şaşırmış bir arı, havada vızıldayarak
bir çocuğun parçalanmış oyuncağının zembereği gibi
sarı halkalar çiziyor hızla uçarken.

Yavaşça bir toz bulutu yükseliyor alacakaranlıkta
yüzlerin arasında,
kiraz renkli gizi gibi solukların, terin, çıkarların ve
cinayetlerin,
üstünkörü bastırılmış tükenmez bir açlığın çok
derindeki gizi,
sonsuz bir gidiş geliş, sonsuz bir pazarlık, sonsuz bir
harcama
ticareti, hırsları, açıkgözleri ve elbette hayatı
desteklemek için,
o kertede ki, bazan genç güzel bir kız görürsün, temiz,
çiçekli giysisiyle
kurum içindeki sokakta, fıstıkçının küçük arabasıyla
çuvalların yanında durmuş,
tepeden tırnağa denizin aydınlığında
bembeyaz dişleriyle vapurun düdüğüne gülümsüyor.

Çürümüş limon kabukları küçük güneşler gibi parlıyor
çevresinde;
alçak bir pencerenin hafifçe yana çekilmiş kıvrık kreton
perdesi,
çok sevdiğiniz bir kitabın bir gün yeniden okumak için
büktüğünüz sayfası gibi.

Demek ki aşağılanma yok hayatın sürüp gittiği,
köpeklerin çekingen hareketlerle çöpleri kokladığı
ve genç kızların başlarında taşıdıkları bir testi sessiz
suyu
düşürmemek için gür saçlarının döküldüğü çizgisiz
alınlarını
dimdik tutabildikleri yerde. Pek çok genç kız gördüm
öyle yürüyen, evet, hem de o sokakta
ve esmer tenli, göğüsleri kıllı, kalın dudaklı
delikanlılar,
(dertli insanların olduğu gibi) her zaman kızgın,
istedikleri kadar bayağılaşamadıkları için
durmadan seslerini yükselterek küfreden. Dikkat
edersen,
sen de görebilirsin. Sesleri, gece saatlerinde
dizlerinde kıvrılıp miskin miskin mırıldanan
geminin kara kedisini okşayan iri avuçlar gibidir,
ve ne o eller görünür, ne de kedi, görünen sadece
kedinin fosforlu gözleridir, çiçekli bir adaya yanaşan
bir geminin kıyıyı tarayan iki yan projektörü gibi.

O sokakta biraz daha yukarı, Aya Vasili tepesine doğru
yürürsen,
aşağıda tümüyle uzanan limanı görürsün,
mazot ve yağ lekelerinin parladığını
uçsuz bucaksız denizin kıyısındaki karanlık sularda,
ışıyan, kusursuz diyebileceğin o lekeleri,
köpek leşleri, çürümüş patatesler, saman çöpleri, çam
kozalakları ve kayıklar arasında
kayıtsız bir dinginliğin aydınlık adacıkları gibi yüzen.

İşte çekinmeden bakabilirsin bu pencereden
ya da sokağa çıkabilirsin. Sessiz bir kutsama havası
vardır
insanların davranışlarında. Menekşe renkli bir gölge
kalır
sevişmekten yorulmuş bir kadının sol omuzunda,
öbür yanına dönüp yalnız uykusuna dalan. Bitişikteki
avluya asılmış, açık saçık düşlerin izlerini taşıyan
kalın donları, parktaki kanepelerin altına atılmış
buruşuk kaputları ya da kadınların korselerinden
kopup
küçük sedefli çiçekler gibi otların üzerine düşmüş
düğmeleri görürsün; artık ne kokuları, ne tozları,
ne tohumları
artık verebilecekleri hiçbir şeyleri kalmadığı için
biraz üzgün duran o çiçekleri.

Bir ara ben de düşündüm sokağa çıkıp
bu pencereyle o koca sandığı satmayı,
sırf onların bakımından kurtulmak için,
şu alışveriş işine ben de karışayım,
yabancı bir dilde konuşan sesimi duyabileyim diye.
Ama hemen anladım satacak bir şeyim olmadığını.
Başka bir nedeni vardı bunun:
camları olmasa bile gene de bu pencereden bakıp
duracağımın
yeni bir kanıtını arıyordum.

Hiç başaralı olamamışımdır iş konusunda. Sonra
ne para edecek bir şeyim var, ne de para verebileceğim
bir şey. Bu eski fotoğrafların bile bir değeri yok
başkaları için, çerçeveleri som altın olsa bile.
Ama benim için gerekli şeyler onlar.

Hem ölmüş de değildir bu fotoğraflar – hayır. Akşam
indiğinde
ve kahvenin dışındaki sandalyeler sıcaklıklarını
yitirmeden
ve herkes (ben bile) bir başkasına sığınmaya çalışırken,
fotoğraflar da alçak, ahşap bir merdivenden iner gibi,
çerçevelerinden iner, mutfağa girer, lambayı yakar,
sofrayı kurarlar (tabağa çarpan bir çatalın
tanıdık sesini duyarsınız), üç-beş kitabımı,
hatta (eski yeni) düşüncelerimi görüntülerle
karşılaştırıp
çekingen tartışmalar, bazan da çok eski,
yaşanmış kanıtlarla düzene sokarlar.

İşte bu yüzden kendimi borçlu hisseder, ayrılamam bu
pencereden,
Ne görmemi engeller bu pencere, ne de var olmamı –
tam tersine.

"Duvarla cam arasına sıkışma" konusunda
söylediklerime gelince,
bir ilkbahar abartmasıydı o, her yerden fışkıran
gür yeşilliklerin bir abartması. Oysa işe yarayan,
dört köşe bir dinginlik, bir saydamlıktır bu pencere.

Duvarlar bulutlandığı zaman akşam saatlerinde,
pencere
parlar durur, sanki kendiliğinden; korur ve yayar
batan güneşin son yansımasını,
gölgelenen sokağa yansıtır bu parıltıyı,
yüzlerini aydınlatır gelip geçenlerin, onları
en içten anlarında suçüstü yakalamış gibi, bisiklet
tekerleklerini.
bir kadının gerdanında sallanan altın zinciri
ya da limanda demirli bir geminin
tanıdık olmayan adını aydınlatır.

Kışın, dizlerini çarpar bu camlara rüzgâr
ve öfkeyle uzaklaştığını görürüm geniş sırtını dönerek.
Bazan da buradan, bu akşam olduğu gibi, bahar
akşamlarında,
bir gemiden öbürüne seslenen denizcilerin
konuşmalarını duyarım,
sanki yıldızların arasındaki ilişkileri açıklıyorlardır
bana;
gemilerin yanlarındaki o anlaşılmaz sayıları
açıklıyorlardır.
Birden, denize fırlatılan bir demirin sesini duyarım
yalnızca bana sunulan bir şeymiş gibi,
bana bunu gösterme yetkisi veren bir şeymiş gibi.

Öyleyse yakınacak neyim olabilir bu pencereyle ilgili?
İstersen yarıya kadar açar, dışarı hiç bakmadan
ve görünmeden izleyebilirsin sokaktaki gerçek
sahneleri,
o büyük uzaklığın yumuşak aydınlığıyla
boşlukta daha derin, daha sürekli;
bütün bunlar gözünün önünde, sadece birkaç adım
ötede yaşanıyor olsa bile.
Sonra da, istersen, pencereyi iyice açıp kendini
seyredebilirsin camda,
çok uzak, tılsımlı bir aynaya bakar gibi, ve tarayabilirsin
seyrelen saçlarını,
ya da gülümseyişini düzeltebilirsin. Her şey daha açık,
daha sessiz, daha durgun, bu yüzden de
vazgeçilmez ve zaman dışı görünür bu camlarda.
Balıkçı aynasıyla
hiç bakmışlığın var mı denize? Üstteki çırpıntının
altında
eşsiz bir görünüşü vardır derinliklerin, o kımıltısızlığı,
saydam düzeni, hem dingin hem de her an kırılabilir
dilsiz kutsallığı içinde – konuştuğumuz gibi. Ama
soluğun kesilir nedense uzun süre böyle kalırsan;
bu yüzden başını kaldırırsın havaya,
ya da bu pencereyi açarsın (bu kez, artık bile bile),
ya da kapıdan dışarı çıkarsın.

Ve artık hayatını ve gözlerini eğecek hiçbir şey
kalmamıştır,
ve artık övünçle gösterip türküsünü söyleyemeyeceğin
hiçbir şey kalmamıştır,
ve artık yüzünü güneşe çeviremeyeceğin hiçbir şey
kalmamıştır.

(Pencereyi kapayıp sokağa çıktılar. Gemilerin ışıkları yanmıştı. İki arkadaş iskelenin ucuna gittiler. Durup denize baktılar ve sığ sularda bir balığın aralıklı sıçrayışını duydular ve anlaşılmaz bir nedenle el ele tutuştular. Sonra sessizce kangal gibi kıvrılmış ıslak halatların üzerine oturdular, birer cıgara yakarak kibritin alevinde birbirlerine baktılar. Garip, nerdeyse yersiz bir mutluluk içindeydiler baharda deniz kokusuna, kızarmış balık, kıvırcık salata ve sirke kokusu karıştığı zaman hayatın o açıklanması güç mutluluğu içinde. Biraz sonra yandaki meyhaneye gideceklerdi. Karınları acıkmıştı bile. Gramofondan gelen ses bu açlığı daha da artırıyordu. Liman nöbetçileri uygun adım yanlarından geçtiler, yazlık üniformaları akşam karanlığında bembeyaz görünüyordu. İki arkadaş halatların üzerinden kalktılar, gidecekleri yere doğru yürüdüler.)

Pire, Nisan 1959

ALIŞTIRMALAR'dan

1950-60

YOKLUK

Ellerinde ellerinin gölgesini tutuyordu.
Gece iyiydi – öbürleri görmüyorlardı gölgesini
tuttuğunu.
Geceye güç kattı. Kendi başının çevresine baktı.
Böylece öbürlerini düşünmüş oluyordu.

Deniz hâlâ onun gözlerini arıyordu – o uzaktaydı.
Bir genç kız onun ceketinin düğmelerini ilikliyordu
yavaşça – o başka yere bakıyordu, büyük
uzaklığa gülümseyerek.

Belki de, yukarılarda, yıldız ışığında, bir dam penceresi
açılıyordu
zeytinliklere ve kavrulmuş evlere bakan.
Ölmüşler Günü'nün camında çırpınan kelebeği
ve kahve değirmeninde dinginliği öğüten balıkçı kızını
dinliyordu.

DEĞİŞMELER

Pulluğu tarlaya götürdüler,
tarlayı eve getirdiler –
bitmeyen bir değiş tokuş başlamıştı
eşyanın anlamını belirleyen.

Kadın kırlangıçlarla yer değiştirdi,
saçaktaki kırlangıç yuvasına oturdu ve şakıdı.
Kırlangıç kadının gergefinin başına geçti
ve yıldızlar, kuşlar, çiçekler ve yelkenliler işledi.

Ağzının ne kadar güzel olduğunu bilseydin,
Görmeyeyim diye gözlerimi öperdin.

GECE TRENİ

Tren gece yarısı geçiyordu tuğla harmanının önünden;
bir an, trenin nabzını duyuyordu evler duvarlarında,
pencerelerinde,
korkmuş ya da şaşırmış gibi. Sonra uykuya dalıp
unutuyorlardı.

Bütün gece gözünü kırpmadı. Damarlarının içinden
geçmişti tren,
Getirdiği, alıp götürdüğüyle. Ve o, kendi içinde,
tarlaların ötesinde, ağaçların gerisinde
son tren düdüğünü bekledi kalkabilmek için.

İKİMİZ

El sıkıştığımız anda, rüzgârın
avuçlarımız arasında sıkıştığını duymadın.
Belleğin kendisini hazırlamasıydı bu aslında.
Buluşmadan önceki ayrılıştı. Duymadın.

Eksiksizdin sen; bütün çıplaklığına sarınmış,
bir orman yangınındaki ağaçlar gibi, onurlu ve
korunmasız.

KAÇIŞ

Odada her şey sessizdi. Lambanın pembe yanağı,
yorgun sıcaklık, güvenlik duygusu ve söylenmiş sözlerin
yinelendiği dostça konuşmalar; döşemede
düzene giriyordu gölgeleri, ve küçük ışık parıltıları
kımıltısız, kadınların pabuçlarında. En küçük kız
kapıyı açtı ve alnını dayadı öfkeli karanlığa.
İçeri giren soğuğu hissetti hepsi. Kalktılar. Kapıyı
kapadılar.
Küçük kızın gittiğinin farkına varmadılar.

GENEL GÖRÜNÜM

Artık, anlıyorsun ya, burada yaşayacaksın – diyor.
Burada – Ne fark eder,
ha burada, ha orada? – kimileri iniyor, kimileri çıkıyor
aynı merdivenlerden, – selamlaşıyorlar. Bir pencere
kapanıyor,
bir başkası açılıyor. Manzara aynı: vadi, tepe,
bir ihtiyar, akşam karanlığında, bastonuyla bir başına,
zeytinlikler, bağlar, asılmış adam, serviler ve kavak,
çan kulesi, ırmak, köpek, otobüs, bir testi,
heykeller, heykeller, mermerden büyük kanatlar –
Senin omuzunda olsaydı bu kanatlar, uçabileceğini
sanıyor musun?

BEYAZLIK

Elini sayfanın üstüne koydu
çıplak beyazlığı görmemek için
ve çıplak elinin üstünü gördü. Sonra,
iki gözünü de yumdu ve içinde
boğularak yükselen
o karanlık ve anlaşılmaz beyazlığı duydu.

AYRICALIK

Bu iniş çıkışları anlamıyorum, diyor.
Küçük aynaya bakıyorum kendimi unutmak için,
kımıltısız pencereyi görüyorum, duvarı görüyorum –
hiçbir şey değişmiyor aynanın içinde ya da dışında.
Bir çiçek bırakıyorum sandalyeye (soluncaya kadar).
Burada oturuyorum, bu numarada, bu sokakta. Birden
havaya kaldırıyorlar beni (sandalyeyle çiçeği de),
ve yeniden başlıyor bu aşağı yukarı iniş çıkış –
bilmiyorum. Bereket versin, küçük aynayı cebime
koyacak vakti bulabildim.

YAĞMURDAN SONRA

Yağmurdan sonra, kuşlarla o küçük bulutlar vardı.
Sessizce akşam oldu, renkler içinde. Pembe titredi
sularda turuncuyla yan yana. Garip, dedi,
renklerin olması, onları görmemiz. Kantinde
Noel kartları, çikolata, cıgara satıyorlar –
Unutmak bütün sorun. Işıkları yakıyorlar. Hastalar
akşamla uyum içinde. Ağaçların altında iki sıra
ve gardiyanların masası. Biliyor musun, diyor,
garip bir balık cinsi var, konuşmayan.

SOMURTKAN KIZ

Bir değişebilseydi – şu ya da bu şekilde. Karşısındaki
o görünmeyen aynada kendisine bakıyor
ve yaptığını görüyor daha bir şey yapmadan.
Aşağıda, ağaçların altında sallanırken,
göğüslerini, koltukaltlarını, saçlarını
limon çiçekleriyle örterek. O ise, onları duymamış
gibi,
dikiş dikiyor odadaki o eski, kocaman dikiş
makinesinin başında,
hızla, nerdeyse öfkeyle, soğuk beyaz çarşaflarını
dikiyor gelin yatağının.
Karşısındaki ayna onun ne kadar güzel olduğunu
yansıtıyor durmadan.

ÇOCUKÇA

Önde aynı adımlar, arkada aynı. Duvarın
iki yanı da öyle. Kertenkele deliğinin başında,
örümcek tavanda. Yağmur yağacak olsa,
kuş nereye gider, adam nereye
başında eski şapkası, cebinde kirli mendili,
ve kırık kiremit üzerindeki titiz iki tuz taneciği?

AKŞAM YÜRÜYÜŞÜ

Yoksul, çok yoksul topraklar; kavruk otlar, taşlar –
seviyorduk o taşları, onları işliyorduk. Zaman geçiyor.
Göz kamaştırıcı gün batışları. Camlarda kızıl bir
parıltı.
Camların gerisinde saksılar, evlenmemiş kızlar.
Bir sis yayılıyor zeytinliklerden. Akşam olurken
peçeli kadınların yürüyüşü başlıyor servilerin
ardından,
yürüyüşlerinin tutukluğunda geçmişten kalma bir
gurur ve hüzün var;
birden anlıyorsun adımlarından dizlerinin mermer
olduğunu, kırıldığını ve çimentoyla tutturulduğunu.

ALIŞKANLIKLAR DA DEĞİŞİR

Kapının dışında birtakım adlar okuyorlardı listeden.
Adını duyan hemen hazırlanıyordu –
yırtık bir bavul, bir çıkın – kendilerine gerekmeyen ne varsa, bırakıyorlardı.
Yavaş yavaş boşalıyor, daralıyordu bulundukları yer.
Kalanlar birbirlerine sokuldular. Unutulmuş bir çalar saati,
belli bir sessizlik ve tören havası içinde,
koğuşun üst köşelerinden birine koydular. Ondan sonra,
her akşam, sırayla biri kurdu saati ve sessizce beklediler
ertesi sabah altı on beşte saatin çalmasını, dışarı çıkıp yüzlerini yıkamak için. Bir gün
gece yarısında çaldı saat. Kalktılar, yıkandılar (ay vardı),
sonra çevresine oturup saatin birer cıgara yaktılar.

AYRAÇLAR II'den

1950-61

SÜREDURUM

Tek başına oturmuş odanın karanlığında cıgara
içiyordu.
Hiçbir şey görünmüyordu. Yalnızca cıgarasının
ateşi
yavaşça kımıldıyordu arada bir, özenle
hasta bir kıza gümüş bir kaşıkla yemek
yediriyormuş, ya da küçük bir neşterle
bir yıldızın yarasını temizliyormuşçasına.

TUTUMLULUK

Hiçbir şey istemiyorum, dedi adam. Burası sessiz
böyle.
Bütün güz boyunca görünen
kapalı pencereleri huzur evinin.

Atı bağladıkları o ip yerde, ağacın gövdesinin
çevresinde bırakılmış duruyor öyle.

YALNIZCA

Bir süredir bekledikleri şey gerçekleşmedi.
Balkonlardaki bayrakları indirdiler.
Fena halde yabancılık kokuyor duvarlar.
Hiçbir özür olmayışı şimdi tek dayanak.

AYNI DİKEN

Gece karşımızda, pencereleri kapalı
iki katlı yetimhanenin cephesi gibi duruyordu.

Ertesi gün, ağaçların altında bir kadın
bir diken çıkardı ayağının tabanından –

bizim her gece üstüne bastığımız o aynı diken.

SESSİZLİĞİN SESİ

Gece. Hiç ses yok. Yalnız kükremesi boşluğun
ve saydam belirsiz ayın ışığı
hâlâ bir biçim almadan duran ve o kadını inciten.

KERTERİZ

Bazen yapayalnız bir ağaç vardır koca ormanda,
esinti olmasa bile, bütün yaprakları kımıldayan.
Ve hemen yanmayan bir avize gibi mermer kesilir
gecenin orta yerinde, çobanların,
atların, yıldızların solumasını hızlandıracak.

ÖZGÜRLÜK

Çam pürleri ve kozalaklarla kaplıydı dağın
yamacı.
Tepede durup aşağılardan gelen sesleri dinledik.
Uzaktan çınarlı koyağın uğultusu geliyordu
ırmakların ve vahşi kuşların sesleriyle. Arada,
bir karatavuğun yalvaran cıvıltısı serpiliyordu
donmuş akşamın üstüne o büyük uğultu içinde.

Burada çiftleşti o mağrur atlar,
sevgiye ve babalığa bağlanmaksızın. Sınırsız
bir kişnemedir ufuk. Diz çökmek
bağışlanma getirmez bu tepede.

Yalvarışlara aldırmadan ölümü bilmek
ve bilmemek neyse, onun bekçisiydi dağın ruhu,
amaçsız ve sınırsız şimdiki zamanın
gururuyla dimdik.

Boş kantinimizin damında
zafer davullarını döver gibi
o korkunç soğuğun çarpan parmaklarını duyduk.

BİR ÇELENK

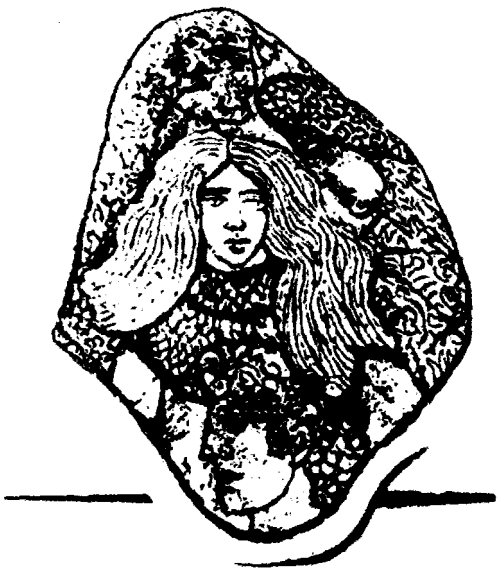
Yapraklarla gizlenmişti yüzün.
Birer birer kopardım yaprakları sana yaklaşmak için.
Son yaprağı kopardığımda, sen gitmiştin. Sonra
bir çelenk ördüm kopan yapraklardan. Kimsem yoktu
verebileceğim. Ben de çelengi alnıma yerleştirdim.

GÜZ GÖRÜNÜMÜ

O yoğun nem her şeye sindi. Yazlıkçılar gitti.
İki bulutun altına asılı mavi yazılı
sarı otel tabelaları soldu artık.
Temizlikçi kadın her sabah,
uzun perdeli ve yataklarının altındaki
terlikleri soğumamış yeni evlilerin odalarına
giderken
ağır ağır geçecektir oradan.

ÜÇLÜK

Denize bakmadan yazdıkça,
kaleminin ucunun titrediğini duyuyor –
deniz fenerlerinin yakıldığı andır bu.

TANIKLIKLAR'dan

1963

ÖRÜMCEK

Bazen bir rastlantı ya da önemsiz bir sözcük
umulmadık bir anlam kazandırır şiire,
nasıl ki, nicedir kimsenin uğramadığı
terk edilmiş bir bodrumda, büyük, boş bir küpün
karanlık kasnağında bir örümcek amaçsızca dolaşırsa –
(size göre amaçsızca, ama ona göre...)

AYNI SERİNLİK

Bunca gün, bunca gece, bunca yıl – yorulmuştu
Nedendi bunca yorgunluk? Her yaz, gece yarısından sonra,
penceresi altından gülerek, türküler çağırıp
şakalaşarak geçen gençleri duyardı. Ya o?
Yeniden çalışmak için lambasını yaktığında,
usulca mürekkep hokkasına tırmanan salyangozu gördü.
Tıpkı dışarda, kuyuları yakın çiçek yataklarında,
yaz akşamları sulanan bahçelerle
çiçekler arasında dolaşan salyangoz sürüsü gibi, diye düşündü.

KÜLRENGİ VE BEYAZ

Kahvede kimseler yoktu o ikindi. Tek başına
su bardağının tam arkasına oturmuş, boş iskemleleri,
kararan pencereleri, kapının eşiğine değin gelip
içeri giremeyen küçük gürültüleri
duyarak bekliyordu – bekleyişi, bu kımıltısız,
bu anlamsız bekleyişi öyle belirsizdi ki.
Karşısında, bahçede ağaçların üzerinde
kocaman bir ay yükseldi – derin, karanlık bir ay –
camın gerisinden, camdan, sessizce gelip
yanındaki iskemleye oturan kadının alnına sıçradı.
Adam bardağını kaldırdı. Su ılıktı. Ay ılıktı.
İkisini de boşaltmak zorunda kaldı. Kadının eli
bembeyazdı.

İŞİYLE BAŞ BAŞA

Bütün gece, çılgın gibi, acımadan mahmuzlayarak
sağrısını
dörtnala sürdü atını. Bekliyorlar, diyordu; kuşkusuz
işi aceleydi. Gün doğarken vardığında,
kimseler beklemiyordu, bekleyen kimse yoktu. Dört bir
yanına baktı –
kapılar sürgülü, evler ıpıssız, herkes uykudaydı.
Yanı başında atının solumasını duydu –
ağzı köpük içinde, kaburgaları ezik, sağrısı soyulmuş.
Atının boynuna sarılıp ağlamaya başladı.
Hayvanın iri, karanlık, ölüme yakın gözleri
uzak, yağmur yağan bir ülkede, yapayalnız iki kuleydi.

YEDİLER

Miğferin içinde kuralarını çektiler; nerdeyse kaderin
belirttiği yerlerini aldılar. Gün kavuştuğunda,
yedisinden biri bile yoktu orada. Sadece gelip
bir su testisiyle bir yağ çanağının arasındaki
taşların üzerine oturan peçeli bir kadın vardı.

AKŞAM

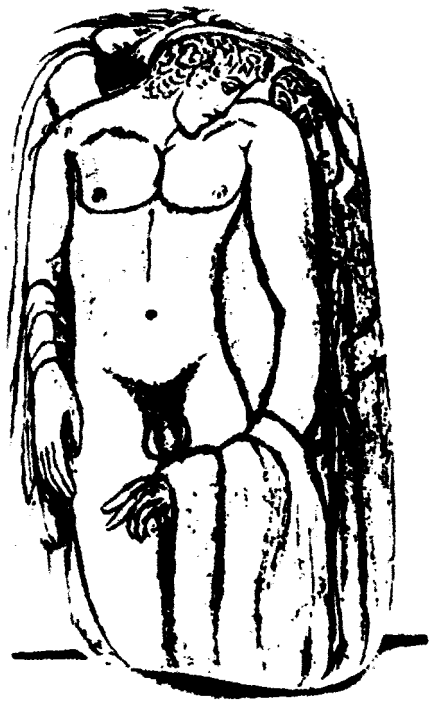
Tepede zeytin ağaçları, ak badanalı bahçe duvarı,
kapılar, pencereler, hamam ve taraçalar,
daha aşağıda, arı kovanı mezarlar – hepsi
bir süreklilik ya da bir tekrar gibi sessiz. Ağır ağır
korucu geçti. Omuzunda aylak tüfeği.
Daha kocamamış yüzünde batan gün,
sevimli, dingin, kan kırmızı. Gölgesi
Agamemnon'un ölüsü gibi uzanıyor ovaya, kocaman.

ÇIPLAK

Burada, karmakarışık odamda,
toz tutmuş kitaplarla
ölü ve dalgın bakışlar,
bu duraksayan gölgeler arasında,
bir ışık sızıntısı;
o gece durup
çırılçıplak soyunduğun yerde.

BENZERLİKLER

Su deposunda donuk yıldızlar,
mühürlü bir odadaki ayna gibi
eski avlunun ortasında duran depoda.
Güvercin konuyor çevresine.
Boş beyaz saksılar
sınırını çiziyor ayışığının.
Sessizce bir türkü söylüyoruz
içimizde bir yaraya bakarak.

KAVAFİS İÇİN
ON İKİ ŞİİR

1963

OZANIN ODASI

Siyah, oymalı yazı masası, iki gümüş şamdan,
kırmızı piposu. Koltuğuna oturmuş, nerdeyse
görünmüyor,
sırtı hep pencereye dönük. Kocaman, kuşkulu
gözlüğünün ardından aydınlık içindeki
konuğunu gözlüyor; sözcüklerin gerisine gizlenmiş,
tarih boyunca, kendi bulduğu maskeler arkasında,
uzak, güvenli, parmağındaki yakut yüzüğün
belirsiz yansımasıyla insanların dikkatini avlıyor,
ve her zaman büyük bir hevesle, toy oğlanların
şaşkınlık içinde,
dilleriyle kuruyan dudaklarını ıslattıkları anda
yüzlerinde beliren anlatımın tadını çıkarıyor.
Başının gerisinden, pencereden vuran ışık
ona bir bağışlama ve kutsallık tacı giydirirken
o kurnaz, aç, şehvetli, en suçsuz insan,
Evet'le Hayır, istekle pişmanlık arasında,
Tanrı'nın elinde bir kantar gibi kılı kılına dengede.
"Eğer şiir bağışlanma değilse," diyor kendi kendine
"o zaman başka hiçbir yerden medet ummamalı."

LAMBASI

Göz almayan, kullanışlı bir lamba; öbür ışıklara
yeğ tutuyor onu. Alevi, anın gereğine göre,
ozanın sonsuz ve açıklanmaz isteğinin
gereğine göre ayarlanıyor. En çok da,
geceleri iyice belirli bir varlığa
dönüşen yağ kokusu
geceleri, tek başına, iliklerine işlemiş bir yorgunluk,
ceketinin dokusuna, cebinin dikişine işlemiş
bir yıkımla dönüp her hareketin gereksiz
ve dayanılmaz geldiği anda –
gene de bir uğraş bu lamba – fitili,
kibrit (yatağın, masanın, duvarların
üzerine vuran gölgeleriyle) o tehlikeli alev,
ve hele, kırıldı kırılacak saydamlığı
daha başlangıçta basit, insanca bir hareketle
sizi dikkatli olmaya ve ilgi duymaya zorlayan
lamba şişesinin kendisi.

ŞAFAKTA LAMBASI

İyi akşamlar, öyleyse, gene ikisi, yüz yüze,
lambasıyla kendisi – kanıtsız ve umursamaz
göründüğünde bile seviyor bu lambayı; hem yalnız
ona hizmet ettiği için değil, ondan da öte ve özellikle
kendisinden ilgi beklediği için – usta işi bir kopyası
eski Yunan lambalarının, çevresine anıları
ve duygun gece böceklerini topluyor, yaşlıların
yüzlerindeki kırışıklıkları silip kaşlarını yükseltiyor,
gövdelerinin gölgelerini büyütüyor oğlanların, dost
bir ışıkla kaplıyor boş sayfaların beyazlığını
ya da şiirlerin morunu; ve şafakta ışığı solup
günün gün rengine, dükkân kepenklerinin,
el arabalarının,
seyyar satıcıların gürültülerine karıştığında,
uykusuzluğun somut bir imgesi oluyor bu lamba
ve camdan bir köprü aynı zamanda,
gözlüklerinden lambanın şişesine, oradan
pencere camlarına, oradan da dışarı,
ötelere, daha ötelere uzanan –
camdan bir köprü, onu şehrin üstüne,
şehrinin, İskenderiye'sinin içinde, onun isteğiyle
gece ve gündüzü birleştirip yükselten.

LAMBANIN SÖNDÜRÜLMESİ

O büyük yorgunluk ânı gelir. Göz kamaştırıcı,
aldatıcı sabah, gecelerinden birinin daha bittiğini
bildirir,
aynanın parlak pişmanlığını gölgeler, ağzının ve
gözlerinin
çevresine derin çizgiler çizer. Artık
bir işe yaramaz lambanın yumuşaklığı, kapalı perdeler.
Yaz gecesinin ılık soluğunu serinleten çarşaflar
üstünde
vicdanı sonuna dek kararlı –ve yalnız birkaç lüle–
geride kalan bir gencin saçlarından –koparılmış bir
zincir–
hangi ustanın elinden çıkmış bu zincir? Hayır, hayır,
ne bellekten, ne de şiirden hayır var artık. Gene de
anlıyor ki, tam uykuya dalmadan önce, söndürmek,
bu alevi bile bir kez daha söndürmek için
lambanın şişesine eğildiğinde,
ölümsüz bir yapıt üflüyor sonsuzluğun candan
kulağına,
tümüyle kendisinin soluğu, iç çekişi yaratmanın.
Ne güzel bu lamba dumanının şafakta odaya yaydığı
koku.

GÖZLÜĞÜ

Gözleriyle dünyanın arasında her zaman uyanık,
unutkan, araştıran ve seçen aşılmaz gözlüğü
olurdu – camdan yüzü belirsiz bir savunma menzili,
bir su bendi ve gözlemevi – iki hisar hendeği
gizinin ve çıplak bakışının çevresine kazılmış,
ya da –ne garip– dikey değil de yatay duran
iki terazi kefesi. Üstelik, boşluğun dışında,
boşluk bilgisinin dışında da kullanılabilen yatay bir
terazi:
çıplak, billursu, yanıp sönen,
ve parlatılmış yüzeyinde, ardındaki ve önündeki
imgelerin
yansıyan geçidi, boşluğun tutarlılığını yadsırcasına
somut
ve yok olmayan dengeli bir bütünlük içinde.

GİZLENDİĞİ YERLER

"Anlatım" –diyor– "bir şey söyleyeceğin değil,
sadece konuşacağın anlamına gelir, senin için
konuşmaksa,
bir şey açıklamak demektir – öyleyse nasıl
konuşacaksın?"
Sonra pencereden dışarı bakmak için
perdenin arkasına büsbütün gizlendiği zaman,
iyice saydamlaşırdı sessizliği.
Ama ona yönelen bakışlarımızdan tedirgin olunca,
sanki eğlenircesine, sanki zamanımıza yabancı,
uzun, beyaz bir gömlek giymişçesine
yüzünü perdenin aralığından çıkarıp dönerdi aramıza:
belki de böylece kuşkumuzu, düşmanlığımızı,
mutsuzluğumuzu başka bir yere yöneltmek,
ya da gelecekte kendisine duyacağımız hayranlığa
bir bahane bulmak düşüncesiyle
böyle yapardı, (ya da yapmayı yeğlerdi) –
ve hiç yanılmamıştı bu düşüncesinde.

BİÇİM ÜSTÜNE

"Biçim ne uydurulur, ne de zorla benimsetilir,"
demişti,
"maddenin özündedir biçim ve ancak zaman zaman
dışa yönelen hareketiyle belirtir kendini." Boş sözler,
demiştik,
genellemeler – bakalım başka neler söyleyeceksiniz?
Başka bir şey söylememişti; bir önsözün
sözcüklerinden birisi gibi
elleri arasına almıştı çenesini. Kapalı dudakları
arasında
anlamı belirsiz sigarası, beyaz, yanan bir noktalama
işaretiydi
söylemediği şeyleri, bile bile (belki de farkında
olmadan?)
konuşmasız geçiştirdiği sessizliğini belirten.
Aynı tutumla, gene böyle kararsız kalmıştık bir kış
gecesi,
küçük bir tren istasyonunda, bir dam altına sığınmış
iki yalnız yolcunun kısa karşılaşmalarında
yolculuğun olanaksızlığındaki aynı kömür tadı,
ömür boyunca sürmüş dostluklarının ve gizlerinin
sonsuz alışverişiyle uyanık kaldığında.
Trenin dumanı projektörlerin yatay uzantısı üzerinde
asılı duruyordu kımıldamadan, somut ve yontu gibi,
iki ayrılık arasında. Sigarasını söndürmüş gitmişti.

ANLAŞMAZLIKLAR

Sözlerinin belirsizliği dayanılır gibi değil: sorulara
yöneltiyor bizleri;
kendisi de aynı şekilde yanıtlıyor soruları, açıkça
ortaya çıkıyor
anlaşılmazlığı, duraksaması, bilgisizliği, çekingenliği,
ve sağlam ilkelerden yoksun oluşu. Kuşkusuz bizi de
sürüklemek niyetinde kendi karmaşalarına. Bembeyaz
gömleği,
kusursuz, koyu gri elbisesi ve yakasındaki kasımpatıyla
bizden uzaklara baktı durdu, sanki cömert,
ya da (hoş görmek zorunda olan kimseler gibi)
hoş gören biriymişçesine.
Gene de, gittiği zaman, küçük, parlak, kırmızı bir
göllenme ilişti gözlerimize
az önce durduğu yerde, çizgileri belirli,
nerdeyse bir Yunanistan haritası, minyatür bir atlas
gibi,
biraz soyut ve sınır çizgileri oldukça yanlış,
renk benzerliği yüzünden nerdeyse yok olmuş sınırları,
kapanmış beyaz bir okulda bir atlas, temmuz ayında,
bütün öğrencilerin deniz boyunda göz kamaştırıcı bir
geziye çıktıklarında.

AKŞAM KARANLIĞI

Yaz akşamlarında o ânı bilirsiniz
kapalı odada; tavanın döşemelerinden sızan
o belirsiz pembe ışığı ve masanın üzerinde
yarım kalmış şiiri – hepsi iki dize,
belli bir özgürlüğün, belli bir bağımsızlığın,
belli (ama elbet görece) bir ölümsüzlüğün,
tatlı bir yolculuğun yerine getirilmemiş sözü.
Dışarıda, sokakta, şimdiden gecenin çekiciliği,
tanrıların, insanların, bisikletlerin ağırlıksız gölgeleri,
yapı yerlerinde paydos saati gelip genç işçilerin
aletleri, nemli parlak saçları,
yıpranmış giysilerinde küçük kireç lekeleriyle
akşamın sisine karışıp tanrılaştıkları zaman.
Merdiven üstündeki dededen kalma saatin sekiz kesin
vuruşu,
bütün koridor boyunca – karanlık camın ardına
gizlenmiş
zorba bir çekicin amansız vuruşları; ve aynı anda
bir kapıyı açtığı mı, yoksa kapadığı mı
hiçbir zaman kesinlikle anlaşılmayan o anahtarların
nicedir sürüp giden gürültüsü.

SON SAAT

Bir koku kalmıştı odasında, belki yalnız
anılardan, belki de ilkyaz akşamına
yarıaçık bırakılmış pencerelerden. Götüreceği neyi
varsa
toparladı. Büyük aynanın üzerine bir çarşaf örttü.
Parmaklarında hâlâ o biçimli gövdelerin duygusu
ve kaleminin duygusu, tek başına – karşıtlık yoktu:
şiirin son birleşimiydi bu. Kimseyi aldatmak
istememişti. Son yakındı. Bir daha sordu:
"Acaba minnet duygusu mu, yoksa minnet duyulması
isteği mi?"
Karyolanın altına itilmişti eskimiş terlikleri,
onları örtmeye kalkmadı – (Nasıl olsa başka bir gün).
Yalnız, anahtarı yeleğinin cebine yerleştirdiğinde,
yapayalnız, odanın tam ortasında duran sandığın
üstüne oturdu ve suçsuzluğunun bilincine
ilk kez böylesine kesinlikle vararak ağlamaya başladı.

ÖLÜMDEN SONRA

Birçokları sahip çıktı ona, onun için gürültü kopardı,
elbisesini bile isteyenler oldu belki – o garip elbiseyi –
resmi, saygı uyandıran, gene de belli bir sevimliliği,
belli bir havası olan, hani tanrıların
insanlarla alışverişlerinde kendilerini gizlemek için
kullandıkları o garip kılıkları andıran,
hani gündelik şeylerden gündelik bir dille konuşurken
sonsuzluğun ya da ötelerin soluğu dedikleri esintiyle
bir kıvrımı birden kabarıveren giysilere benzeyen.
Evet, gürültü koparanlar oldu! Ya o, o ne yapabilirdi?
Çekip aldılar giysilerini, iç çamaşırlarını, paraladılar
kemerini.
Kala kala sıradan, çıplak, ölümlü biri kaldı ortada.
Hepsi bırakıp gitti onu. İşte tam o anda, o mermere
dönüştü.
Yıllarca sonra aynı yerde, parlak bir heykel buldular –
çıplak, onurlu, boylu, Pentelikos mermerinden
yontulmuş,
Kocamayan / Ephebos, Vicdan Acısı İçinde – ona bu
adı verdiler,
üstüne keten bir kumaş örttüler
ve açılış günü için eşsiz bir tören düzenlediler.

DEĞER BİÇME

Bu ölen adam, gerçekten, eşi benzeri olmayan
biriydi: bize kendimizi ve hepsinden öte
çevremizi ölçebileceğimiz şaşmaz
bir ölçü bıraktı: – bir adamın boyu şu kadar,
çok kısa; öbürü zayıf, üçüncüsü sırık gibi,
uzun: hiçbirinin gerçek bir değeri yok;
hiçbirinin, hayır, hiçbir zaman.
Ancak biz gereğince kullanırsak o ölçüyü
ama hangi ölçüden söz ediyorsun? –
Bu Öç Tanrıçası, Başmeleğin Kılıcı,
sen şimdiden bilet ki onu,
sıraya dizip herkesi başlarını keselim.

TANAGRA
KADINLARI'ndan
1967

KURTULUŞ YOLU

Geceler, büyük fırtınalar. Dalgaların merdivenleri
tırmandığını duyuyor evdeki yalnız kadın. Dalgalar
ikinci kata çıkacak, lambayı söndürecek,
kibritleri ıslatıp yatağa kadar uzanacak diye korkuyor.
O zaman, denizdeki lamba yalnız sarı bir düşüncesi
olan
boğulmuş bir insan başına benzeyecek. Bu düşünce
kurtarıyor onu. Dalgaların çekildiğini duyuyor.
Masada,
şişesi tuzdan biraz bulutlanmış lambayı görüyor.

AYNADAKİ DUVAR'dan

1967-68, 1971

SÜREKLİ BEKLEYİŞ

Aylarca bekledik, gözlerimiz yolda. Hiç gelen
yok,
Hiçbir haberci görünmedi. Yol taşlarla, dikenlerle
dolu.
Ekim, Kasım, Aralık. Ve o uzun masa unutulmuş
ağaçların altında. Taa ki sonunda
denetçi geldi, masanın üstüne
on iki bardak dizdi. Bardaklardan biri yere düşüp
tuzla buz oldu. Böylece yeniden başlamasını
bekleyecektik her şeyin.

HİÇ NEDENİ YOKKEN

Tepede zeytin ağaçları. Biraz daha yukarda
zeytin ağaçlarıyla bir başka tepe. Koyakta akan
ırmak – sesini duyamazsın. Yoksul kadınlar,
mezarlık duvarının dışında, kır çiçekleri satıyorlar
unutulmuş askerin iç çamaşırından sökülmüş
soluk iplikle birbirine bağlı demetler.

Güneş batıyor sonra. Zeytin ağaçları kararıyor,
koyu, kopkoyu bir karanlığa gömülüyorlar hiç
nedeni yokken,
tıpkı o taştan melek ve tunçtan süvari gibi.

UFUK

Adaların ve mermer aslanların bir sabahı,
seni kanatan ve inciten bu toprak,
sarı dikenlerle taa gümrükçülerin kulübesine
uzanan,
yamaçtan aşağı koşarak gelirken koç,
dişleri arasında bir çiçek, burnundan soluyarak
ve ardından taşlar yuvarlanırken denize, orada,
o güzel kaçakların anadan doğma yüzdükleri yerde,
uzaklara, önlerindeki beyaz sulara bakarak,
bakarak yaralı yunusun ardında bıraktığı kızıl
çizgiye.

GECENİN KÖŞELERİ

Bulut geçip gitti. Ay belirdi, donuk.
Mermer merdivenle sandalye, sonra da
yarasalarla dolu çıplak ağaç görünebiliyordu.
Yönetmen asmıştı oraya yarasaları.
Kapının önünde duruyordu deli. Yağlı
gazete kâğıdına sarılı bir paket bıraktı yere.
"Kemik," dedi. "Köpeğe getirdim."
Köpek yıllarca önce ölmüştü. Ötekiler
yüzlerini duvara çevirip çalınmış beylik
battaniyelerle
tepeden tırnağa örtündüler.

GÜZ AYRINTILARI

Güzün gelişiyle bacalar daha da belirginleşiyor
akşam güneşinde.
Topal terzi kadın dikkatle iniyor merdivenden.
Üst kattan, "Düşeceksin!" diye bağırıyor ona aşçı.
Hela bir çocuk mezarı kadar dar.
Gece olunca, dünyanın en uyuz köpekleri toplanıp
kilisenin önündeki basamaklara oturuyorlar. Sonra
rüzgârın söylediklerini anlamak için bekleşiyor
herkes.
Ölüler yeniden doğmayı bekliyorlar.

İSMENE

1972

İSMENE

(Muhafız birliğinden genç bir subay Saraydaki prensle görüşme isteğinde bulunmuştur. Babası, onun çocukluğundan beri, sarayın çiftliğinde çalışmış, zamanla krallık ailesinin güvenilir adamlarından biri olmuştur. Artık çok yaşlı ve hasta olduğu için oğluyla bu büyük ve soylu ailenin hayattaki son temsilcisine gönderdiği bir sepet meyve ve bir saksı fesleğenle hem saygılarını sunmak, hem de vedalaşmak ister. Genç subaya görüşme izni verilir. O da üstüne çok iyi oturan üniforması içinde gelir. Canlı, yakışıklı, içtenliği köylü kökeninden kaynaklanan tipik bir Yunan delikanlısıdır. Şehirlilerle düşüp kalkması ve kışladaki aylak yaşayışı ona belli bir duygusallık kazandırmıştır. Aşırı ölçüde makyajlı ve korsesine zor sığmakla birlikte, analtılması güç, eskiden kalma güzelliğini hâlâ koruyan prensesin karşısında oldukça heyecanlıdır. Kendisini onurlandırılmış hisseder. Ona büyük bir hayranlıkla bakar. Elindeki sepetle saksıyı şaşkınlık içinde yere bırakır. Babasının selamlarını prensese iletir. Prenses genç subayı pencerenin önündeki bir sandalyeye oturtur. Babasının sağlığıyla ve çiftlikle ilgili sorular sorar. Genç subay da uzun uzun tarlalardaki hayattan, hasattan, ırmaklardan, ağaçlardan, atlardan ve ineklerden söz eder. Prenses dalgın olmakla birlikte, delikanlının bütün söylediklerini ilgiyle dinler, onun şaşkınlık içinde dizlerine koyduğu ellerini görür. Güzel bir bahar akşamıdır. Açık pencereden içeri soluk pembe bir ışık girmektedir. Daha sonra bu renk turuncuya, mora ve laciverde dönüşür. Bahçeden kuş cıvıltıları gelmektedir. Zaman zaman prensesin değerli takılarının parıltısı eşyaya, büyük aynaya, camlara ve delikanlının yüzüne vurur. Delikanlı birden susar. Hava kararmaktadır. Anlatılmaz bir sessizlik ve bekleyiş başlar. Prenses belki de bu yüzden, boşluğu doldurmak ya da uygunsuz fakat aynı zamanda durdurulmaz bir şeyi önlemek için konuşmaya başlar:)

Uğrayın arada bir – beni sevindirirsiniz. Günler
bir türlü geçmiyor burada. Artık ne gelen var, ne
giden,
eşyanın, çatıdaki kirişlerin, döşemenin,
merdivenlerin,
sıvaların, kapkacağın, perdelerin, menteşelerin
o bilinen eskimesinden başka – yavaş bir çürüme,
sessiz bir paslanma, özellikle ellerde ve yüzlerde.
Büyük duvar saatleri durmuş – kimsenin kurduğu yok
onları,
ben de bazan önlerinde duruyorsam, saate değil,
camlarında yansıyan yüzüme bakmak için yapıyorum
bunu,
yüzümün alçı gibi, cansız ve zaman dışı o garip
beyazlığına,
görüntümün hemen gerisinde, karanlık
derinliklerinde
durmuş olan akreple yelkovan artık ne bir yarayı
deşmek,
ne de içimden korku ya da umut, beklenti ya da kaygı
diye bir şeyi sökmek zorunda olmadan
hareketsiz birer neşter gibi görünürken.

Benden kendime, bir hareketten öbürüne, bir anıdan
bir başka anıya uzanan boşluğu çoğaltıyor
bu yavaşlama. Bütün bir ay gerekiyor bir odadan
öbürüne geçmek için. Belirsiz bir sis iniyor
her şeyin üzerine. Çoğu zaman, kış sabahlarında,
bu camların arkasında oturup uzaklara bakıyorum
dostça;
çok ötelerde, biri geçiyor bazan, sisler içinde,
yüzü belirsiz, etsiz kemiksiz bir leke – kim olduğunu
bile çıkarmaya çalışmıyor insan,
nereye gittiğine de aldırmıyor – ha oraya, ha buraya –
hepsi bir...

Ağaçlar da öyle,
yok gibi. O saatlerde, bir oduncu
bir söğüdü, bir serviyi kesecek olsa baltasıyla,
ne ses olurdu, ne ağaç, ne de balta.
Tek gerçeklik
bu güzel belirsizlik – uzak ve nerdeyse yara almaz
bir yabancıya dönüştürüyor beni, sisteki o leke gibi.
Ve ben, ondan biraz korksam bile, seviyorum bu
hafifliği.

Bu bilezikleri çıkarsam, geceleri saçlarımı açsam,
sandallarımın bağlarını çözsem, hele boynumda
birer halka gibi taşıdığım şu ağır kolyeleri çıkarsam,
belki de yükselip havaya karışırım. Bunu istemiyorum.
Belki de bu yüzden takıyorum onları. Çoğu zaman
sıkılsam bile,
olduğum yerde tutuyorlar beni; uyurken bile
çıkaramıyorum onları,
devrilmiş bir kapının önüne kendi elimle bağladığım
bir köpekmişim gibi,

Bir sessizlik siperi sarmış bu evin çevresini, dediğiniz
gibi,
saygılı ya da değil, ne önemi var! Buralarda bir yerde,
belki de benim içimde,
uzun, dar bir koridor uzanıyor gün ışığı almayan,
fenersiz, kapısız – hiçbir yere çıkmıyor, çürümüş kalas,
toz, küf, hamam böceği ve aşınmış zaman kokuyor;
kırık sandalyeler, büyük sandıklar, resim çerçeveleri
ve çok eski aynalar taşıyan adamlar geçiyor hiç
konuşmadan –

Bazan bir kristal kadeh düşüyor yere, bir çivi, yağlıboya resimdeki
bir generalin soluk eli ya da bir demet menekşe
genç bir kadının portresindeki saydam, biçimli elinden.
Kimse eğilmiyor onları kaldırmak için, üstelik her şeyin
bir boşunalık, bir anlaşılmazlık, bir sessizlik
ya da sıçanların egemen olduğu bir dünyaya karıştığı
gölgelerin bu dingin sürekliliğinde.
Sıçanların tıkırtıları
duyuluyor yalnız (kemirmeleri değil –
bu eşyanın kemirilecek yoğunluğu kalmamış artık) –
yalnız sıçanların tıkırtıları duvarların içinde ve gövdelerimizin üstünde,
daha doğrusu gövdelerimizin de içinde.
Hem sonra güzel bir uğraş bu
(dipsiz ve sonsuz) o derin boşluktaki bu sessiz çöküşü izlemek,
insanda sınırsızlık duygusu yaratan bir uğraş,
sözünü etmekten övünç duyduğumuz o yüce kavramlar gibi bir şey:
özgürlük, ölümsüzlük, sonrasızlık ve benzerleri gibi.

Hayır, çöküş değil belki de – bütün bunların düşecek
bir yerleri olmadığına göre;
bir çeşit havalanma, nerdeyse kanatlıymışçasına –
kuşlar gibi, örneğin,
yükselip alçalan, kanatlarının arasında kımıldamadan;
o saltık ve soylu boşlukta kımıltısız diyebileceğim bir
uçuş,
aşırı bir denge – aşırı bir hafiflik
her türlü maddenin, bu yüzden ölümün bile ötesinde.
Bu yüzden bu kadar mutlu görüyorsunuz beni.
buna mutluluk denebilirse eğer; her türlü art
düşünceden
ve hırstan arınmışlık – çok tatlı bir kış uyuşukluğu,
soğuğun ne olduğunun tam bilincinde ve elbet
üşüyenleri,
soğuktan yakınanları, soğuğa karşı önlem olarak
yün fanilalara, paltolara, battaniyelere sarınanları hiç
unutmadan. Ah, bu bizim gülünç önlem tutkumuz –
her zaman önlem, soğuğa, sıcağa, açlığa, susuzluğa
karşı,
hastalığa, yanılmaya, ölüme karşı önlem; hiç
düşünmeyiz ki,
soğuk içimizde başlar bizim, ne de kurtulmanın bir
yolu vardır ondan.
Kışın, ocakta küçük bir ateşin yanması güzel bir şey
elbet;
ben her zaman hoşlanmışımdır dans eden alevleri
seyretmekten.

Öyle yumuşaktır ki devinimleri! Renk renk cisimsiz
melekler.
Tavana ve duvarlara vuran gölgeleri. Büyük dokuma
tezgâhının ya da çıkrığın gölgesi,
bir sütuna asılı duran gitarın gölgesi, – en çok da,
çıplak vücutlar varsa, onların kol ve bacaklarının
kendi vücutları üzerinde bir başka vücut gibi daha
koyu, daha kızıl
büyüyen gölgeleri, göğün bir başka göğüs üzerindeki
gölgesi,
meme uçları daha belirgin, ağzın ağız içindeki gölgesi,
o korkunç fiziksel gerçeklik, o benzersiz tiksinti,
kollarla bacaklar doğrulmak için bükülürken
alçalma değil de saygılı bir eğilmeyle.
Eğilmeyi
büyüklüğün ölçüsü sayarım ben. Korkaklar (örneğin
kız kardeşim)
eğilmek gücünden yoksundurlar, onların büyüklüğü
soğuk bir kasılmadır sadece.
Öyleyse nedir o gururları? Erdemleri nedir?

Oysa her şeyi *yapmalı* ya da *yapmamalı* kurallarıyla
düzenlemeye inanırdı kız kardeşim,
dünyayı (burası ve ötesi diye) ikiye bölen,
insan vücudunun belden aşağısını atarak ikiye bölen
gelecekteki o dinin habercisiymiş gibi.

Doğrusu çok acırdım ona. Nerdeyse beni de
sakatlayacaktı.
Onu bu kadar yüceltmelerinin nedeni, onların da aynı
suçu işlemelerini engellemesiydi.
Artık ölmüş olan karşı çıkışlarını onurlandırırlardı
onun yüzünde;
kendi kendilerini bağışlayan, kendi kendilerini aklayan
ve rahatlayan kimselerdi bunlar.
Yaşasaydı, hiç kuşkusuz,
nefret edeceklerdi ondan. Tek düşüncesi ölmekti.
Artık açıklayabilirim: ölümden kurtuluş olmadığını
bildiği için, nankör ve kısır bir yaşlılığa her gün biraz
daha yaklaşarak onu bekleyecek yerde,
onun üstüne gitmeyi, kurnaz ve küstah bir yücelikle
onu kışkırtmayı yeğledi; böylece hayatı boyunca
duyduğu korkuyu, kahramanlık özlemini,
kendi kaçınılmaz ölümünü aşağılık bir ölümsüzlüğe
çevirdi.
Evet, evet, bütün o göz kamaştırıcı parlaklığına karşın
aşağılık.
Tanrım, nasıl katlanabildi buna, korktuğu zaman
kızmaktan başka bir şey yapamayan,
yiyeceklerden, ışıktan, renklerden, soğuk duru sudan
bile korkan bu insan?

Hiçbir zaman izin vermemişti
Haimon'un eline dokunmasına. Her zaman bir köşeye
çömelirdi hiçbir şeyini yitirmemek için, kendi içine
çekilir,
ellerini yenlerinin içine sokar, sırtını duvara
yapıştırırdı, kaşları çatık;
ilk koşan o olurdu bir yıkımla karşılaşılınca,
belki de gurur duyarak kendi mutsuzluğundan – hangi
mutsuzluktan?

Hiç mücevher takmazdı, nişan yüzüğünü bile bir
kutuda
saklardı, o karanlık kendini beğenmişliğiyle dolaşırdı
genç arkadaşlarımızın arasında, kullanışsız bir kılıç gibi
kuşandığı öfkeli bakışlarıyla sorumsuz kahkahalarımızı
cezalandırırdı.
Bazan da, yardım etmeye kalkardı
sofranın kurulmasına, bir tabak ya da su getirerek,
testilerin yanına yerleştirmek için kuru bir kafatası
taşıdığını sanırdınız avuçlarında, kimse sarhoş olmazdı
ondan sonra.

Bir gece, kendi aramızda eğlenirken kızlı erkekli,
içimizden biri parlak bir fikir attı ortaya – giysilerimizi
değiştirecektik,
kızlar erkek, erkekler de kız kılığına gireceklerdi;
garip bir coşku, sakar bir özgürlük vardı bu değiş
tokuşta:
hem kendimiz olmaktan çıkmış, hem de gerçek
kimliğimize bürünmüştük böylece.
Yalnız kız kardeşim bir köşede duruyordu, taş kesmiş,
siyah giysileri içinde,
yaptıklarımızı kınayan ve saldırgan bakışlarıyla.
Merdivenleri koşarak indik, bahçeye çıkıp dağıldık.
Erkek kılığına giren kızlar delikanlılardan daha ataktı.
Gökte ay vardı, bakır bir sini gibi parlayan koca bir ay.
Açık pencerelerden müzik sesi geliyordu yapraklar
arasından süzülüp. Haimon
benim giysilerimi giymişti ve o kadar benimdi ki o
akşam,
havuzun fıskiyesi altında, sular saçlarımdan,
omuzlarımdan,
yanaklarımdan gözlerimden yaşlar boşanırcasına
akarken
o kadar dans etmiştim ki, tepeden tırnağa buz kestiğimi
hissettim,
kendi kendimin yaldızlı bir heykeline dönmüştüm
sanki,
ayın aydınlattığı ve babamın görmeyen gözlerine
bakan.
Bugün bile ürperiyorum bunu düşündükçe.

İşte o sırada üç gün ortadan kaybolduydu kardeşim.
Sanırım babanızın yanına sığınmıştı. O da bir katıra
bindirip
geri getirmişti eve. Eğere baş aşağı asılı iki beyaz tavuk
ve çok renkli bir horozla;
o baş aşağı duruşlarındaki rahatlık çok şaşırtmıştı beni
– belki de yorgunluktandı bu,
ya da yazgılarına boyun eğmekten? Kaçınılmazlığın
dingin bilgeliği!
Kardeşim onları görmemişti bile.

Kardeşim sanki utanç duyuyordu kadın olmaktan.
Belki de buydu onun mutsuzluğu. Belki de bu yüzden
öldü. Hepimiz
olduğumuzdan başka bir insan olmak isteriz, kuşkusuz.
Kimi az çok katlanır buna, kimi hiç katlanmaz.
Alınyazısı, denildiği gibi,
bir kısır döngüye hapseder bizi. Biz de döner dururuz
dibinin karanlığına, anlaşılmazlığına yüzümüzün
kapatıldığı o kuyunun çevresinde.
Kız kardeşim kulak asmadı hiçbir öğüde, ödün
vermedi – boyun eğmezliği, umursamazlığı
içinde.

Oysa, bir yaz günü, herkesin uyuduğu bir öğle saatinde,
yalınayak inerken merdivenden, yemek odasındaki kilerin önünde gördüm onu,
kucağındaki pekmez kâsesine doğradığı ekmek lokmalarını kaşıklıyordu.
Hemen dönüp uzaklaştım. Birden ağustosböceklerinin sesi duyuldu bahçede. Beni görmemişti.

Bundan hiç söz etmedim ona. Hiç haberi olmadı bu olaydan.
Ona çok acıyordum.
O da acıyordu demek (bunu da biliyordu). Belki o da âşıktı.
Kendi girişimi, kendi seçimiyle ilgisi olmayan isteklerine boyun eğmeyi yediremiyordu kendine.
Ancak ölümünü, hayır, ölümünün saatini ve biçimini seçebilirdi ancak.
Bunu gerçekten seçti de. Ve onun "arkadaşsız, arkamdan ağlayanım olmadan"
özellikle de "düğün türkümü duymadan" sözleri onun tek içini açışı,
tek güzel boyun eğişi, kadınca tek cömertliği, o katı gururunu
az çok haklı çıkaran son ve tek içtenliğiydi. Buydu onu bağışlamamı sağlayan.

Bir keresinde de, pekmez kâsesini açıp yarılanmış
olduğunu gördüğümüz zaman
(herkes şaşırmıştı), nasıl kızarmıştı yanakları. Yüzümü
başka yöne çevirmiştim.
Pencerelerde göz kamaştıran bir parlaklıktaydı gün,
öyle ki, herkesin her şeye kör olmasını
diledim içimden. Bir iki şaşkın gül görünüyordu
pencerenin pervazında bahçeden yükselen.
Ve ilk kez anladım ölümün siyah değil, beyaz olduğunu
– ondan gizlenilemeyeceğini.
İki hizmetçi cezalandırıldı bu hırsızlık yüzünden.
Sanırım bunun üzerine
ölmeye karar verdi kardeşim. Pusuya yatıp uygun ânı
beklemeye başladı.
Günaha girmekten korkuyordu zavallı kızcağız – hangi
günahtan?
Neden günah sayılıyordu insanın isteklerine uyarak
yaşaması?
Kız kardeşim hiçbir zaman öldüğü andaki kadar güzel
olmamıştı.

Ben kendi elimle boyadım yüzünü (belki de nasıl
kızardığını hatırladığım için
yemek odasında, kavanozun önünde), dudaklarını koyu
kırmızı boyadım,
iri gözlerini kapkara yaptım yanık bir mantarla,
(kendisi hiç boyanmazdı).
Boğazındaki o korkunç izleri örtmek için
beş dizi bir gerdanlık taktım boynuna; kulaklarına
küçük çıplak Eroslu küpeler,
parmaklarına yüzükler, bileklerine bilezikler ve
kemerine
büyük, altından bir toka taktım. Bu boyalı, süslü
görünüşüyle
garip bir biçimde bana benzemişti. "Nasıl da İsmene'ye
benziyor," demişti
küçük bir kız, fısıldar gibi. O korkunç kararlarından,
ahlak kurallarından, o budalaca erkeksi hırs ve
tutkularından vazgeçmişti artık.
Ölerek kadın olmuştu sonunda.
Ve yanında, nişanlısı,
çırılçıplak (nasıl oluyor da, bedenin güzelliğini
böyle yanılmadan değerlendirebiliyorduk ölümde? – ve
belki de
onları örten portakal çiçeklerinin kokusundandı bu),
belki de bu düğünle noktalanmış, savunmasız
gençliklerinin ellerinden
alınamayacağındandı –

Nerdeyse kimsenin gözü ilişmedi Euridike'nin
ölüsüne. Kadınlar
Haimon'un kefeni başında oyalanıyorlar, ayak
parmaklarını,
ellerini, koltukaltlarını, göğsünü, bacaklarını özenle
birer birer yeniden yıkıyorlar, (ve onu usulca
döndürürlerken)
bedeninin yumuşaklığı, daha doğrusu, kendini
koyverişi,
bana bahçedeki o geceyi, gökteki o koca ayı, ve beni
sırsıklam ıslatan
suyu hatırlatıyordu. Yeniden giysilerimi ona
giydirebilme isteği geçti içimden.
Ama göze alamadım bunu. Sonra kara benekli turuncu
bir kelebek girdi pencereden
ve kamışının üzerine kondu. Bunun üzerine kadınlar
hemen ağıtlarına başladılar
ve onu hızla kefenine sardılar. İşte o anda Haimon
gerçekten öldü.
Dışarda, avludaki sütunların altında, Kreon'un vahşi
iniltisi duyuluyor,
kılıcının şakırtısı nöbetçilerinin sessizliğini
vurguluyordu.

Bazan düşünüyorum da, acaba doğmamızın tek nedeni
bir gün öleceğimizi anlamak mı diye soruyorum
kendime.
Gene de, bu haksız ikilem arasında sürüp gidiyor
hayatımız.
Haimon herkesten uzaklaşmıştı. Artık
ne kız kardeşime bağlıydı, ne de arkadaşlarına.
Büyük bir dinginliğe, nerdeyse bir doygunluğa –
o onulmaz bedensel yitikliğe, o sessiz kesinliğe
kavuşmuştu.
Hiç kimse alamaz bizden artık bizde olmayanı;
ancak bellek derinliklerinde saklar onu eksiksiz bir
biçimde
ve zaman zaman onu başkalarına uygular. Sizde de
Haimon'dan bir şeyler vardır,
güçlü ve tutarlı insanlara özgü o çekingenlik,
özellikle de ortası çukur o çene.
Akşamları,
burada oturduğum zaman, bahçedeki kuşların
neden cıvıldadığını sorarım kendime, belki de bu
yüzden,
sabanın tarlada bıraktığı iz yüzündendir bu –

Bilirsiniz, ölüler,
her zaman büyük bir yer kaplarlar – ne kadar küçük
ve önemsiz de olsalar, birden büyürler ve bütün evi
doldururlar;
ayakta duracak bir köşe bile bulamazsınız. O kadar
kendi halinde, o kadar sessiz bir insan olan annem
bile,
birden karşı konulmaz bir yetki sahibi olmuştu
çiçek vazolarının, mutfaktaki kap kacağın, çarşafların,
gerili perdelerin üzerinde; akşam saatlerinde;
yağmur başlayap da yün sepetindeki şişinin ucu
parladığı zaman –
burası onun yeri, onun gülümseyişi, onun duruşu,
onun düşüncelere dalışı – bütün bunlar ölülere ait
şimdi.

Bazan bir aynanın önünde dururum
saçlarımı taramak için. Bütün ayna
onların gövdeleriyle dolar. Ancak beni engellemek için
kollarını iki yana açtıklarında, yüzümün küçük bir
parçasını görürüm koltukaltlarından
ya da gözlerimden birini, sanki tek gözlüymüşüm gibi.
Her sabah, iri çıplak ayaklarının tozlu izlerine
rastlardım
merdivenin basamaklarında. Onlara basmamak için
güçlükle inip çıkardım merdivenden.
Ta ki bir gün,
yeni bahçıvanımızın basamakları ikişer ikişer atlayarak
çıktığını gördüm,
"Ham'fendi, ham'fendi, karanfiller açtı," diye
bağırıyordu soluk soluğa.
Nerdeyse ağlayacaktı. Sular damlıyordu ıslak
saçlarından.
Aylardan Mayıs'tı. Hemen indim merdivenden.

Karanfiller gerçekten açmıştı. Havuz biraz ötedeydi.
Kanaryaları kafesleriyle bahçeye çıkartıp taş sıranın
üzerine koyduk,
küçük su kaplarını yıkadık, sularını, yemlerini
tazeledik,
ağaçların altında kahvaltı ettik. Hava ısınmıştı.
Bir karanfil taktım saçlarıma. Ekmek mis gibi
kokuyordu.

Belki de babanız yollamıştı o karanfilleri. Çiçekleri
ne kadar sevdiğimi biliyordu. Ne zaman şehre gelse,
mendiline sardığı nemli toprakla buhurumeryemler
getirirdi bana,
onları dikmeme yardım ederdi. Sanırım,
o çiçekler hâlâ açıyordur üst bahçede.
İsterseniz,
bir ara gidip bakarız açıp açmadıklarına.
Babanıza
söyleyin kendisini hiç unutmadığımı; hiç değişmedim
ben,
evet, değişmedim – kötü olan da bu ya; dışımızda,
çevremizde her şey değişirken – evler, arabalar,
yüzler, eller, silahlar, saç biçimleri, giydiğimiz
giysilerle şapkalar.

Öğleden sonraları çıktığımız o araba gezintileri geliyor
aklıma –
o çiçekli, mumdan kirazlar ve başaklarla süslü o
şapkalar,
sonra o uçuşan kurdeleler rüzgâra kapılıp
yumuşak bir dizgin gibi kulaklarımızı okşayan,
(belki de biz istemeden arabanın atlarına
öykünürcesine)
büyük bir gülümsemeyle başlarımızı dik tutmaya
zorlayan – o mavi, pembe ve sarı kurdeleler,
renk renk kökler sanki bizler ağaçmışız,
gökte başıboş dolaşan ağaçlarmışız gibi.
Ve leylak renkli,
kocaman saydam bir kuş gibi daha da uzaklara doğru
kanat çırpan bir kuşu andıran eşarbı annemizin.
Akşam yıldızı gökte belirdiği zaman, nasıl olurdu
bilmiyorum,
eşarbın çıkardığı ses birden değişirdi;
ben bir uğursuzluk sezerdim bunda, sanki boynuna
dolanıp,
onu boğacak, çok eskiden ölülerin sarıldığı gibi,
onu sarıp sarmalayacak diye korkardım.
Eve
döndüğümüzde,
hemen lambaları yakar, bir işe koyulurduk.
Girişteki iki sokak lambası kapıyı koruyan iki bekçi
gibiydi. Daha sonra,
ay doğduğunda, tıpkı görünmeyen bir kemerin
tokasına benzerdi
ve üzerinde bir kuğunun gölgesi ya da annemin eşarbı
titrerdi.

Küçük kardeşim korkunç meraklıydı tokalara. Zengin
bir koleksiyonu vardı, değişik dönemlerden topladığı;
kadın, erkek, geniş asker kemerleri ya da çok zarif
kemerler,
bilmediğim insanların, tanrıların, kuşların,
canavarların
garip biçimleri, garip desenleri, garip simgeleriyle
süslü.
Bir kere, bir güz akşamıydı, bana göstermişti onları.
Değişen renklerle parlamışlardı akşam güneşinde.
Ben bir şey anlamamıştım. O ise durmadan, sanki
bir şeyi gizlemek
istiyormuş gibi, anlatıyordu bana; ben gene de bir şey
anlamıyordum,
bu da hoşuma gidiyordu. Belki o da bunu, diyeceğim,
her şeyin anlatılamayacağını kanıtlamayı istiyordu.
En göze çarpan
kan gibi koyu kırmızı ya da insan barsağı gibi
bakır çalığı bir parıltıydı. Ama en çok aklımda kalan da
kemerlerini sabırsızca çözen o dipdiri, çıplak
gövdelerin
bende yarattığı duyguydu. Kızmıştı bunu ona
söylediğim zaman.
Ama bunca elle tutulur – belki de bu yüzden – bunca
değişken olan
insan gövdesinden daha anlaşılmaz, daha şaşırtıcı bir
şey olabilir mi dünyada?

Angoslulara giden oydu. Özel bir düşkünlüğü vardı
kız kardeşimin ona.
Ödün vermeyen, alıngan, haksızlık eden kişilerdi
ikisi de.
Diyeceğim, kendilerine özgü bir hak anlayışları vardı.
Ne başkalarının haklarını görürlerdi, ne de genel
haksızlığı. Bu yüzden yitip gittiler,
başkalarını da birlikte sürüklediler. Ama ben hâlâ
saklıyorum o tokaları; başka bir şey de kalmadı ondan.
Sonradan öğrendim ki, ölülerin bellerinden toplamış
bu tokaları.
Bu bilgi hiç değiştirmedi, tersine güçlendirdi ilk
duygularımı.

Ne garip – bütün bu değişmeler, bu kararsızlıklar, bu
düzenleme dedikleri şeylerin arasında,
ölen her şeyin üstünde yalnızca o savunmasız, tasasız,
inatçı ve eşsiz insan gövdesinin kalması.
Bence tek güzellik bilgisizlik, tek erdem gençlik. Ama
gençlik ne kadar sürer?
Bizim ömrümüz ne kadar? Gelen kuşaklarla gençlik
kendini yeniler, diyeceksiniz –
Ama bizim için değil bu, bizim için değil – öyleyse
nedir bu yenilenme?

Bir gün, masadan yemek artıklarını, kemikleri,
ekmekleri, çekirdekleri kaldırırlarken,
gözümün ucuyla o altın renkli, esnek ve mıknatıslı
portakal kabuklarını gördüğümü hatırlıyorum –
sanki eski biçimlerini almak istiyorlardı.
Çok eski bir çığlık yükseldi içimde – "Hayır, hayır!" –
Hiçbir şey söylemedim. Baktım yalnızca. Avlu
duvarının arkasına attılar kabukları,
Sizin de arada bir boğduğunuz olmaz mı içinizde
yükselen bir çığlığı?
Ve geceler portakal kabuğu kokmuştu.
Teşekkürlerimi iletin babanıza bu güzel armağanlar
için.
Dilerim tez iyileşin. Bize güzel günler geçirtmişti
çiftlikte –
en güzel yazlarımızı. Orada tanımıştık atları, çınarları,
kaynakları – yıldızları.
Orada öğrenmiştik bitkilerin ve kuşların adlarını –
arıkuşlarını, sakaları, karatavukları.
Bir gün, bir keklik getirmişlerdi bana bir sepetin
içinde,
birkaç gün sonra, bir insan nasıl anlaşılmaz bir
nedenle ölürse, o da öyle öldü.
İki elma ağacının arasına gömdüm onu. Ağlayamadım.
Biraz ötede, nehirde yüzen çocuklar
bağrışıyorlardı. Sonra, giyinmeden, ıslak ıslak eğersiz
atlara binerek
dörtnala korunun içinde kayboldular.

Belki siz de onların arasındaydınız. Bana izin yoktu.
Bu yüzden özel olarak öğrendim ata binmeyi; çitle
çevrili,
ısırganlar, kuru otlar ve ebegümeci dolu bir tarlada.
Güzel günlerdi.
En çok da bağ bozumlarını severdim. Her şey taze
şarap kokardı –
ev, hava, su, giysiler, pencereler. Üzümleri
çiğneyenlerin kırmızı, kıpkırmızı ayaklarına
bakardım;
sanki yalancı, ama kendine göre çekici bir vahşeti olan
bir savaşta kana bulanmıştı bu ayaklar.
"Karıları bu adamların ayaklarını yalamalı, yoksa yazık
olacak bunca şaraba," demiştim anneme.
Annem de gülmüştü.

Çok uzun sürerdi bu akşamlar. Bütün dünya şıra
peltesi kokardı.
Binlerce yıldızdan tarçın serpilirdi sarnıçların üstüne.
Bir at kişnerdi uykumuzda.
Biliyor musunuz, Haimon
öldüğünde,
atı hiç ayrılmadı mezarının başından.
Yem götürdüm, su taşıdım, elimle şeker verdim;
hiçbirine dokunmadı. Bir hafta içinde o da öldü.
Sonra her yeri sessizlik kapladı.
Başkalarına verdik onların giysilerini. Odalarını
kilitledik.
Kimse bir daha anmadı adlarını. Aynaları da örttük.

Belki babanız anlatmıştır size geçirdiğimiz o güç yılları.
Bundan ne umdular, Tanrım? Ellerine ne geçti?
Üzüntü, kaygı, sorumluluk,
anlamsız kahramanlık; büyük kapılar açıldı, sonra aynı
karanlıkta kapandı;
alçıdan, bakırdan, altından, kadifeden maskeler.
Kurnazlıklar, dalkavukluklar, kılık değiştirmeler –
kimden gizlenmek için?
Kendilerinden mi? Başkalarından mı? Yazgıdan mı?
Üne duydukları o oburluktan mı –
bence her ünün temelinde sayısız yanılma,
kesinlikle de
bir çeşit hayatı yadsıma yatar – ün neye yarayabilir ki?

Aşağıdaki kayalardan – belki de bizim içimizden – bir
adam bağırıyordu,
durmadan bağırıyordu, ama hiç kimse duymuyordu
onu. Herkes bir yere gitme telaşındaydı –
nereye? Ne yapmaya? Kendilerine ayıracak zamanları
yoktu, soyunup yatacak,
kendi bedenleri içinde düş görecek, aynada
kendilerine, ya da birbirlerine bakacak
zamanları.
Yalnız başkalarının gözlerinde görüyorlardı
kendilerini – orada ne görebilirlerdi ki?
Belki de akıllarından geçenleri, ama herhalde
gerçekten ne olduklarını değil.

Bir gün,
bir kuş girdi yemek odasına. Şaşırıp kaldı herkes.
Kimse ne diyeceğini bilemiyordu, onlara bir şey soran
yoktu oysa,
herkes öfke içindeydi. "Kovun şunu, kovun şunu,"
diye bağırdılar.
Sandalyelerinden kalkıp ellerini kollarını salladılar,
iki de kadeh kırdılar. Kuş uçup gitti pencereden.
Hizmetçiler eğilip yerdeki cam kırıklarını toplarken
onlara baktım da,
yalnız onlardı gülümseyen. Kuşu tanıyorlardı; göz
kırpıp ben de gülümsedim onlarla.
Hep suçsuzlardır suçluymuş gibi görünen (siz de öyle
düşünmüyor musunuz?)
Siz de bilirsiniz bunu – eminim.

Bir gün beni de tahta çıkaracakları korkusundan hiç
kurtulamamışımdır.
İnsanın gözünün yükseklerde olması için kendisinin
korkması,
ya da hayattan ve insanlardan ürkmesi gerekir. Ben hiç
istemedim
bütün gözlerin üstümde olmasını, gölgemin, kendimin
diyebileceğim
gizli bir köşenin bulunmamasını; sandallarımı yavaşça
çıkarabilme,
yataktan sarkan elimle çekmecelerimin anahtarlarını
aldırışsızca sallayabilme olanağından yoksun kalmayı.
Zavallı babamın –
onu hiç unutmuyorum –
kasılmış el gibi bir yüzü vardı, siyah bir perdeyi
aşağı çekmek isteyen bir el gibi; öyle ki, bazan
kendini kör etmesi belki de iyi oldu diyorum kendi
kendime, belki de böylece,
kendi içine bakabildi, daha önce göremediği şeyleri
birer birer hatırlayabildi,
ve belki de böylece onları gerçekten görebildi; çünkü o
güne kadar,
korkulu uyruklarının gözünde (tabii pohpohlanan)
kendi zorba kişiliğini
görebilmişti ancak. Ona da, uyruklarına da
acımışımdır çocukluğumdan beri.

Sanırım taşınmayacak kadar
ağır bir yüktür insanları yönetmek ve komut vermek.
Sonunda da, herkes yönettiği neyse onunla yönetilir –
herkese ve her şeye duyduğu o sınırsız kuşku dışında;
sessiz madenden bir hançerdir bir kuşun gölgesinin
rastgele bir odaya girişi
bir akşam saatinde. Bu yüzden günbegün daha da
zorbalaşır zorbalar.
İnsanlar sizden korkmaya, size gereksinme duymaya
başladıklarında,
hiç bilemezsiniz size neler hazırlarlar.
Onun için ne yönetmeli insan, ne de yönetilmeli
(bilmem bu nasıl gerçekleşebilir?) –
biz doğmadan yönetimin bize damgasını vurmuş
olması yeter,
ölümün bizi pusuda bekliyor olması yeter; nasılsa
ölümle insan alışırlar birbirlerine;
ve keskinliğini yitirir ikisi arasında geçenler. Beden
gevşer,
saçların, pencerelerin, gözlerin rengi solar,
açılır içine sert kocaman altın bir sikke konulan avuç ve
bütün hayatımız
bir kasılmaya döner bu sikkeyi tutmak için, onu
düşürüp yitirmemek için bir korkuya döner;
ellerimizden biri işe yaramaz olmuştur artık,
hayatımızın yarısı, hayatımızın tümü işe yaramaz
olmuştur.

Artık kendiliğinden açılmıştır avuç, direnci
tükenmiştir;
sikke düşmüş, elimizden alınmıştır. Ama sonu gelmez
çabanın
derin izleri kalmıştır avuçta. Kaslar gevşemiş,
rahatlamıştır.
Artık serbestçe kımıldatabilirsin iki elini.
Boşalan ellerini korkusuzca sallayarak yürüyebilirsin
boşlukta –
o eşsiz anlamsızlık içinde yavaşça gezinebilirsin,
dişlerinin arasına bir başka bakır sikke sakıştırılıncaya
dek.
Ama kandırmayalım kendimizi – babanızın da söylediği
gibi – bu yumuşak bedende,
istek olduğu gibi kalır, tüm inatçılığıyla; o haklı
görülmeyen gecikmişlik duygusu sürer.
Çoğu zaman, böyle durumlarda, heykellere sarılır
kadınlar,
onların taştan ağızlarını öper, onlarla yattıklarını
düşlerler.
Eğer heykellerin dudaklarındaki ıslaklığı gördüyseniz,
terk edilmiş kadınların ağızlarının ıslaklığıdır bu.
Kuşkusuz, bir çeşit sığınaktır bellek. Ama o da tükenir,
onun da, rastgele ve yabancı bile olsa, yeni görüntülere
gereksinmesi vardır.

Ben bu pencereyi seçtim. Buradan, yarı içerde yarı
dışarda, sarkıp bakarken,
görüyor ve hatırlıyorum. Hiçbir şey benim değil.
Her şey sessiz.
Yeniden bakmaya başlıyorum kuşlara, ağaçlara,
renklere,
akşamüstü avdan dönen avcıların ayaklarına; öyle özgür
hissediyorum ki kendimi!
Bana söyleyecek bir şeyleri, açacak bir gizleri oluyor.
Bazan
utanıyorum bu yeni yumuşaklığımdan, yıkık bir çatıya
yerleşen bir kırlangıç gibi
gelip dudaklarıma konan bu nerdeyse yeni
çocukluğumdan.
Gerçekten garip –
nasıl da kesildi gürültü – hiçbir şey duyamıyor insan –
nasıl da her şey sustu uzakta. Acaba ben ben miyim?
Ben kendim miydim?
Bir zamanlar inip çıkan insanlar vardı, birbirlerinin
kulaklarına bir şeyler fısıldarlardı –
kesik hareketler, siyasiler, askerler, diplomatlar;
ne korkunç insanlardı, Tanrım,
sanki ezberlenmiş, numaralanmış, yinelenmiş
gibiydiler.
Hangi ayda, hangi saatte, hangi yılda olduğunu
bilemezdi insan.
Savaşlar, devinimler, karşı devrimler (kaç kez yeniden
yinelenirdi bütün bunlar?),
alanlarda büyük şenlikler ya da ölüler için yakılan
ateşlerden kalan kül yığınları – aynı küller.
bazan, az önce kahraman diye alkışladıkları
kimseleri de yakarlardı.
Hiçbir anlamı kalmazdı defne yapraklarının.

İnsan bir başkasının evindeki kapıyı kapıyormuş gibi
kapar gözlerini,
görmemek, düşünmemek için. Dolaplar, rüşvetler,
ihanetler;
belkemiği olmayanlar ayakta kalırlardı hep;
Thebaililer, Argoslular, Korinthoslular, Spartalılar,
Atinalılar – efendi olan hangileriydiler?
Sanki uzaktaki gizli bir gücün elindeydi ipler:
Maskeli yüzler belirirdi geceyarısı ellerinde fenerler,
tanıdık bir yüz beyaz bir şimşeğe, bir düşüşün sesine
dönüşürdü birden.
Hepsi de korku içinde, yeniden bir araya geliyor
gibiydiler.
Bir gün, öğleden sonra,
yukardan, yoksul bir öğrencinin çatı katından bir
flüt sesi duyuldu.
Kadınlar sokakta toplandılar; diz çöküp ağladılar.
Mahallenin delisi
göğsünü açıp bir taşla dövdü. "Anacığım, anacığım!"
diye bağırdı.
"Anacığım, ölmek istiyorum, ölmek."
Örtülü bir kamyon geçti yoldan; herkes dağıldı; flüt
sustu.
Sokağın ortasına işedi deli. İnsanlar uzaklaştılar –
yeniden birbirlerini tanımayan, sıkılgan yabancılara
dönüştüler.
Ama ben gençtim o zamanlar,
bunu bilmeyecek kadar genç. Çabuk unutuyordum her
şeyi. Şu pencerede,
bir ipin ucuna bağlanmış küçük bir gül duruyordu
sallanarak.
O kadar. O da solmuştu.

Çanlar çalıyor, sonra duruyordu. İnsanlar gelip
gidiyor, koşuşuyordu.
Arada yeğin yağmurlar yağdı; evlerin sarnıçları taştı;
sular her şeyi önüne katıp denize sürükleyecek,
yıkayacak sanırdınız.
Sonra yeniden güneş açtı; her şey kurudu; değişen
hiçbir şey yoktu. Bahçe
masumluğuna büründü, karanfiller parladı. Bahçenin
üstünde,
basımevlerinin yazı makinelerinin gürültüsü başladı.
Aynı adamlar,
yüzlerinde başka maskeler, heyecanlanıp sakinleşerek
büyük odalara girdiler,
büyük, kara kara yargıç masalarının başına oturdular;
elleri hantal, doymak bilmeyen koca örümceklerdi;
tomar tomar kâğıtları açıp okudular, yazdılar,
mühürlediler,
başka kâğıtlar gönderdiler; ellerini kollarını salladılar,
ağızlarını iyice açtılar,
ne bir ses duyuldu, ne bir bağırma – karanlık bir
delikti boşlukta ağızları;
belki de "yaşasın" ya da "kahrolsun" diye
bağırıyorlardı.
Anlayamadım.

Yalnız korkuydu anlaşılan; ama neyin korkusuydu bu;
masalar,
makineler, sandalyeler, bacanın ağzı, yarı dolu şarap
kadehi,
tabaktaki kızarmış tavuk, yemeğe uzanan ve donup
kalan çatal nasıl korkardı.
Sonra yakışıklı haberciler geldi;
onlar da ağızlarını açtılar; ama sesleri duyulmadı;
hem sonra onlar başkaydı; soluk soluğaydılar.
Hoşumuza gitmişti solumaları.
Dilleri kırmızı, kıpkırmızı, nehirleri ve ağaçları olan
güzel bir yaz gibiydi.

Sonra haber salıp gözleri görmeyen o yaşlı biliciyi
çağırdalar.
Küçük sevimli bir çocuk tutuyordu elinden. Dizlerine
kadar inen sakalı,
büyük ve boş gözleriyle görkemli, kurnaz, yakışıklı bir
görünüşü vardı
(Gözleri gerçekten kör değilmiş, sakalı takmaymış gibi
gelmişti bana),
elindeki değneğiyle dinginlik ve mutluluk saçıyordu
çevresine:
kuşların, ateşin, sessizliğin, rüzgârların dilinden
anlıyordu söylediklerine göre.
Bir güvercin tünemişti omzuna.
Kız kardeşim korkardı ondan.
Ya arkasına gizlenir ya da öteki odaya giderdi,
onu oradan gizlice dinlediğine emindim. Ben
severdim onu.

Bir gün
çenemden tutup yüzümü kaldırmış, "Erkek olsaydın,
daha güzel olurdun," demişti bana.
Ben de, "Ya erkeksem," demiştim. İki suç ortağı gibi
gülüşmüştük.
Herkes çok kızıyordu ona, sanki başlarına gelecek her
şeyden o sorumluymuş gibi.
O ise değneğini yere vurup gidiyordu arkasında siyah,
beyaz ya da pembe yaldızlı tüyler bırakıp.
Bir an sanki her şey anlamını ve ağırlığını yitirmiş gibi
büyük bir sessizliğe gömüldü.
Herkesin dizlerinin bağı çözülmüştü sanki. Kimse
kovmuyordu masaya çıkıp
bir balığı yemeye başlayan kediyi. Pencereden bol,
beyaz bir ışık doluyordu odaya.
Birden trampet sesleri kapladı ortalığı. Kaleden ve
zeytinliklerden borazan sesleri yükseldi.
Geceleyin tepelerde ateşler yakıldı. Elleri meşaleli
insanlar geçti sokaklardan.
Korkunç bir delik açıldı karanlıkta. Olanca karışıklık
ortaya çıktı. Ve gece
yeniden gecenin içine gizlendi. Herkes saklanıyordu.
Hiçbir şey anlayamadım olup bitenlerden.

Bazan şiirler okuturlardı bize yabancıların önünde.
Biz, çocuklar, hoşlanmazdık bundan. Ağlardık. Bazan,
çirkin, takma dişli, zayıf ve yaşlı bir adama bir demet
çiçek vermemiz istenirdi.
Bazan da kalabalığı selamlamamız için balkona
çıkarırlardı. Ya da alt katta,
büyük küplerin olduğu mahzene indirirlerdi. Orada
örümcekleri görürdük;
eriyen mumdan tavşanlar, sabanlar, kayıklar, küçük
çıplak adamlar yapardık.
Bazan, yanımıza bir adam katıp bizi çiftliğe, babanızın
yanına yollarlardı.

Hiç vaktimiz olmazdı sandallarımızı çıkarıp otların
üzerinde dolaşmak,
ağaçlardan elma koparmak için. Yeniden götürürlerdi
bizi.
Kaledeki, resmi binalardaki bayraklar değişirdi. Yenen
kimdi? Yenilen kim, bilmezdim.
Atlılar atlarından iner, eyer alıp koridora götürür,
taburelere oturur, kemerlerini çözüp çizmelerini
çıkarırlardı.
Kocaman ayakları çam ve teke kokardı. Kadınlar
üşütmüş gibi davranırlardı;
pencerenin önünde oturur, ay çıkıncaya kadar el
değirmeninde kahve öğütürlerdi.
Sanırım, tilkilerle kurtlar o sıralarda inmişti
ormandan.
Gece badana edilmiş gibi ışıl ışıl olmuştu.
Nehir akmaz olmuş, taşlar beyazlaşmıştı.
Atlıların koca çizmeleri esniyordu yataklarının
yanında.
En gençleri sıcaktan bunalmış, çırılçıplak soyunarak
perdenin arkasına geçmişti; perde ışık içindeydi.
Altın yapraklar dökülüyordu damlara; horozlar
ötüyordu.

Babam o sırada kendini kör etti. Birden her şey
kırmızı,
kıpkırmızı kesildi yeşil lekelerle.
Tabaklar da kırmızıydı, bir delik açılmıştı ortalarında.
Az sonra yeniden boru sesleri duyuldu. Adamlar
yataklarından fırlayıp
kılıçlarını kuşandılar, atlarına atladılar. Büyük bir
gölge kaldı
ön avluda – belki de sabahın erken saatlerindeki
aydandı bu.
Belki de eski kuledeki mermer kanatlı aslandandı.

Terk edilen yatakların sıcaklığı bir süre sürdü. Sonra
soğudu.
Kadınlar o yataklarda büzülüp ağladılar. Kız kardeşim
her gün biraz daha zayıflıyor, biraz daha sertleşiyor,
rengi biraz daha soluyordu.
Belki Thebai kapısına gidiyor, belki de o aslan gövdeli
kadınla konuşuyordu.
Gözleri iki donuk soru saplıyordu içimize bize bakmasa
bile.
Belli ki, olağanüstü bir şey bekliyordu. Uyuyamaz
olmuştuk geceleri.
Çarşaflar yere düşerdi bazan. Ben de uyur gibi
yapardım
Biraz ötede, hiç kımıldamadan yatarken bakardım ona.

Bir gece,
odaya ay ışığı vurmuş, onu beline kadar aydınlatmıştı.
Işıyan parmaklarını bir rakkase, bir rahibe gibi
kımıldattığını gördüm,
sanki görünmeyen bir ip örüyor, havaya sayılar
yazıyordu.
Bir şey sayıyor gibiydi; belki de yaşadığı yılları (ya da
onların yaşanmamışlığını?)
derken ellerini boynuna götürdü ve saydam elleri
orada kaldı;
sonra da ürkmüş gibi yerinden sıçradı. Kalktı,
annemin dantel şemsiyesini alıp açtı
ve yatağının üzerinde büzülerek aydan ya da gecenin
gölgelerinden
kendini korumak istercesine şemsiyenin altına oturdu.
Her yanı mavili gümüşlü kıvrımlarla delinmiş gibiydi.

O sırada uyuyakalmış olmalıyım ki, gözlerimi
açtığımda,
karyolanın – güçlü, tüylü, hayvansı – demir ayaklarını
gördüm.
İşine giden çömlekçiyi duydum sokakta. Pencereden
baktım.
Boş cıgara paketleri, küçük bayraklar, peçeteler, fişek
kovanları vardı yolda.
Servilerin arkasında, girişinde büyük tunçtan bir atlı
heykeli olan
mermer avlunun duvarı görünüyordu. Bir gün,
korkunç, alışılmamış bir gürültü duyuldu.
Yemek odasındaki büyük avize, masanın ortasına,
kahvaltı yiyeceklerinin üstüne düşmüştü.
Bundan sonra her şey olabilirdi.

Kristal parçalardan yalnız birkaç tanesi kalmıştı.
Kapıda
koltuk değnekli, uzun boylu iki sakat duruyordu.
Hizmetçiler onları kovalayınca, adamlar kayboldular.
Kimseler kalmamıştı ortalıkta. Kadınların yüzleri
boyasızdı.
Terliklerini sürüyerek yürüyorlardı. Lambaları yakmayı
unutmuşlardı.
Istavroz çıkarıp saçlarını düzeltiyorlardı. Isırganlar
sarmıştı bahçeyi.
Anahtarları sarmaşıkların arkasına saklamışlardı.
Babamın yaşlı atı
bir akşam kayboldu. Geri gelmedi. Eski nallarından
birini bulup
kilerin kapısına astılar. İki ağacın arasına gerip
bağladıkları yularını çamaşır ipi olarak kullandılar.

Zaman zaman, o genel kargaşanın içinde, korkunç,
belirgin bir sessizlik olurdu. Her şey başka türlü
görülür, başka türlü duyulur,
bir başka ilgi ya da ilgisizlikle izlenirdi.
Herkesin gözlerinin içine bakar, her şeyi duyardınız.
Tavuklar mezarlığa girer, bütün gün orada eşinirlerdi;
papatyaların arasına, biberiyelerin altına, yolun
kıyısına,
ya da sandalyelerin üstüne koca koca yumurtalar
yumurtlarlardı.
Görünmeyen bir el birer birer sökerdi kapılardaki
paslı çivileri.
Sinekler erkenden uyanır, hızla çarparlardı camlara.

Surların dışında hızla artıyordu ölülerin sayısı. Ben
her zaman meraklıydım ölülere –
kendimi onlara alıştırmak için, onlarla uzlaşmak için
değildi bu.
Bazan kaçardım annemin ve dadılarımın
gözetiminden.
Kaleye kadar tırmanır, dışarıyı gözetlerdim mazgal
deliklerinden;
el arabalarıyla, teskerelerle, merdivenlerle taşıyorlardı
ölüleri;
bazıları da uzanmış yatıyordu aşağıda, ovada –
sessiz, yakışıklı, ölü atlarının yanında yatan
delikanlılar.
İçimde hiç acıma duymadan bakmıştım bu sevdaya
adanmış genç, güzel ölülere.
Bizim ölülerimiz getirilinceye dek; sonra birden
anlamıştık büyüdüğümüzü.

Kız kardeşimi gördüm bir gün şafakta – yazgısıyla
damgalı –
beti benzi atmış; elleri, giysileri, saçları toprak içinde.
İçimize işlemişti sabahın çiyi. Tir tir titremiştik.
Sonra gün birdenbire ışıdı bembeyaz ve kara kargalarla
kalbura döndü.

Ama bütün bunların ne yararı vardı, Tanrım,
ellerine ne geçmişti?
Gerisini biliyorsunuz. Geriye hiçbir şey kalmadı.
Yalnızca Thebai'nin girişinde, kayanın üstündeki
Sfenks –kayıtsız, aldırışsız –
artık hiçbir şey sormuyor. O kuru gürültü bitti. Zaman
boşaldı.
Pencereleri kapalı, bitmek bilmeyen bir Pazar.
İnanılır şey değil, yaz akşamlarında bahçelerin hâlâ
sulanıyor olması.

Bir sessizlik siperi, dediğiniz gibi. Bakın, işte ay da
çıktı.
Havuzun fıskiyesi de duyuluyor dışarda. İşitiyor
musunuz?
Toprağı işlemiş olmanın güzelliği var ellerinizde.
Umarım temelli kalmazsınız orduda. Askerliğiniz
bitince,
çiftliğe, babanızın yanına dönersiniz. Bu kapıdan
doğru benim daireme gidilir. Hiç nöbetçi yoktur
güneye bakan koridorda. Kapıyı yedi kere çalın.
Geceyarısı.
Kapıyı açarım size. Bir dakika, bir şeyler göndermek
istiyorum babanıza.

Haimon'un bazı giysilerini – dolapta duruyorlar –
sanırım, size çok yakışacak. Bir de yeni kılıcı, bakın,
altın, fildişi ve yakut kakmalı – kuşanacak vakti olmadı.
Haydi, güle güle. Gece çok güzel. Dikkat edin
merdivenden inerken.

(Hava kararmıştır. Uzaklaşan genç subayın ayak sesleri duyulurken İsmene dairesine girer. El yordamıyla gece masasının üzerinde duran kibrit kutusunu arar. Şamdandaki üç mumu yakar, gonga vurur. Dadısı gelir. "Bu akşam yemek yemeyeceğim," der. "Sana ihtiyacım olmayacak. Yatabilirsin. Ha, bir dakika. Bana bir bardak su getir. Salondaki saati de kur. Unutmuşuz kurmayı. Şu meyve sepetini al. Saksıyı da pencereye koyarsın." Biraz sonra, dadı suyu getirir ve gider. Sessizlik. İsmene iki kapıyı da kilitler. Bitişik odadaki saatin vuruşu duyulmaktadır. Saat dokuzdur. Dokuzu çeyrek geçer. On. On buçuk. Aynanın önünde makyajını siler. Soyunur. Göğsü sarkıktır. Karnında korsesinin çizgileri, bacaklarında zamanın parmak izleri vardır. On bir. Boynundaki gerdanlığı çıkarır. Çenesinin altındaki derisi buruşmuş, sarkmıştır. On biri çeyrek geçer. Sol eliyle şamdanı alır. Aynaya yaklaşır. Sağ elinin yüzük parmağıyla gözlerinin altındaki deriyi çeker. Geri kaçmış gözlerinde ince, kızarmış bir ağ tabakası vardır. Parmaklarını boyalı saçlarına götürür. Saçlarının dibi ağarmıştır. Kımıltısız yüzünde bir bulantı duygusu belirir. Ağzını gerer. On bir buçuk. Boyanmaya başlar. Kırmızı bir elbise giyer. Yeniden mücevherlerini takar. Aynanın karşısındaki kırmızı kadife koltuğa uzanır. Gözlerini kapar. Gece yarısı. Kapıya yedi kere yavaşça vurulur. Sessizlik. Yeniden daha hızlı yedi vuruş. Sessizlik. Kapı yeniden çalınır. Sonra hiçbir şey duyulmaz. Uzayan bir sessizlik. Bardak parlamaktadır. İsmene kalkar. Aynaya yaklaşır. Yeniden boyanır. Yüzü kireç gibi beyaz, gözleri iri ve siyahtır. Alçıdan bir maske. Üstündekileri değişir. Kız kardeşinin dik yakalı, bol, pileli, kahverengi bir elbisesini giyer. Büyük tokalı bir kemer takar. Çekmeceyi açıp içinden bir şey alır. Sırtı şamdana ve aynaya dönük, duraklayarak suyu yudumlar. Aspirin içiyormuş gibidir. Sandallarını çıkarmadan, giyinik olarak yatağına uzanır. Hareketsiz ve dingindir. Gözlerini kapar. Gülümser. Uyumuş mudur? Bitişik odadan saatin sesi duyulur.)

Atina, Eylül-Aralık 1966
Sisam, Aralık 1971

YİNELEMELER'den

1968-69

YENİLGİDEN SONRA

Atinalıların Aegos Irmaklarındaki bozgunundan sonra
ve kesin yenilgimizden
biraz sonra – ne tartışma özgürlüğü kaldı, ne
Perikles'in şanı, ne sanatları geliştirme,
ne beden eğitimi yapma, ne de bilgelerimizin
toplanma olanağı. Şimdi, yoğun bir sessizlik
ve sınırsız bir hüzün sarmış pazar yerini ve daha
cezalarını çekmemiş Otuz Zorba.
Her şey (en özel işlerimiz bile) bizim yokluğumuzda
yapılıyor, en küçük bir başvurma,
bir savunma, bir özür, –gösteriş için olsun–
bir direniş olanağı tanınmadan. Kâğıtlarımız ve
kitaplarımız yakıldı
ve çöp tenekelerine atıldı yurdumuzun onuru. Eğer
tanıklığa çağrılabilseydi
eski bir dostumuz, korkarak aynı belanın kendi başına
geleceğinden, kabul etmezdi
böyle bir görevi – ne yapsın fukara? İşte bu yüzden
burada olmak daha iyi – belki de
bakarak parmaklıklar arasından görünen denize,
kayalara ve otlara ya da bir buluta,
hüzün ve menekşe yüklü bir buluta, yeni bir ilişki
kuracağız doğayla.
Belki bir gün yeni bir Kimon çıkıp gelecek gizlice,
aynı kartalın kılavuzluğunda, kazıp çıkarmak için
kargımızın demirden temrenini paslandığı yerden,
ve o paslı, çürümüş kargıyı taşımak için
bir zafer ya da bir cenaze alayında çalgılar çelenklerle
Atina'ya girerken.

UMARSIZ PENELOPE

Onu tanımamış değildi ocaktaki ateşin belirsiz
aydınlığında;
adamın dilenci gibi paçavralar giymesi kendini
gizlemek için değildi.
Hayır. Onun özellikleriydi bunlar:
dizkapağındaki yara izi, kuvveti, kurnaz bakışı.
Kadın korku içinde, duvara yaslanarak bir özür aradı,
zaman kazanmalıydı hemen konuşup kendini ele
vermemek için.
Bu adam için mi harcamıştı yirmi yılını bekleyip düşler
kurarak?
Ak sakalı kana bulanmış bu yoksul yabancı için mi?
Ne diyeceğini bilemeden bir iskemleye çöktü.
Kendi ölü isteklerine bakıyormuş gibi
dikkatle baktı yerde öldürülmüş yatan taliplerine
ve "Hoş geldin!" dedi.
Sanki çok uzaktan geliyordu sesi, sanki bir başkasınındı
bu ses.
Köşedeki gergefinin tavana vuran gölgesi bir kafes
gibiydi,
yeşil yapraklar arasına parlak kırmızı ibrişimle işlediği
kuşlar
külrengi ve kapkara kesildi birden bu dönüş gecesinde
son direncinin basık göğünde alçaktan uçan.

BİR SABAN, TEK BAŞINA

Her şey düzenli, sağlama bağlanmış, mantığa uygun,
nerdeyse insancaydı. Üstlerine düşeni yapıyordu
kentin tapınakları;
Athena da adaleti koruyordu; görünmese bile, hep o
yönetiyordu
Yargıtayın oturumlarını; ve yargıçlar kurulu
ikiye bölündüğü zaman, hep sanıklardan yana
çıkıyordu adaletin tartısı.
İyi günlermiş onlar –
Şimdi inanmak bile güç; – gerçekten var mıydı böyle
günler? –
yoksa
sadece bir düş müydü bu? Belki de bunları sık sık
hatırlamak yağmurlu güz akşamlarında
değiştiriyordur anıları.

Tarlaların sürülmesini kutladığımız zaman,
Akropolün eteklerinde, topraktaki ilk saban
izine
eğilen rahip şöyle dua ederdi: "Sakın geri çevirme ateş
ve su isteyeni.
Sakın yanıltayım deme, senden yolunu soranı. Sakın
mezarsız koma, can verip
ölmüş kişiyi. Ve kesmeye kalkma sabana
koştuğun boğayı."

PARMAKLIKLAR'dan

1968-69

YENİ UYKUSUZLUK

Birden sıçrıyor uykusunda. Daha çok kalmak istemiyor
yumuşak karanlıkta. Yardıma çağırıyor kendi sesini;
"Burada," diyor; bir işaret yapıyor; eski gaz lambasını
kaldırıyor; yukarı; daha yukarı kaldırıyor;
uyuyanların yüzlerine, ranzalara, kaba battaniyelere,
bir aynaya, genç bir tabana vuruyor ışık onlardan
yanaymışçasına.
"Ben gardiyanım," diyor. Kimse vermemiş ona bu
görevi, –
Yeni uykusuzluğun bu kendi kendini görevlendirmiş
bekçisi.
suçsuzların uykusunu bekliyor. Kocamış zayıf adam
bir gözünü aralıyor:
"Söndür şu ışığı, Allah aşkına," diye bağırıyor. Yüzünü
duvara çeviriyor,
gövdesiyle, sanki çalmış gibi, ışığı gizliyor.

SON İSTEK

Şiire, aşka ve ölüme inanıyorum, diyor,
işte bu yüzden ölümsüzlüğe de inanıyorum.
Bir dize yazıyorum, dünyayı yazıyorum; ben varım;
dünya var.
Bir ırmak akıyor serçe parmağının ucundan.
Yedi kere bir ırmak gökyüzünün mavisi. Yeniden
ilk gerçek oluyor bu arılık, bu benim son dileğim.

PHARES'TE GEÇEN HAYATIMIZ

Başımıza gelen bunca bela kuruntulu yaptı bizi –
kuşların ve yaprakların gölgelerini inceliyoruz
şimdi,
duyulmaz seslere kulak veriyor, kendi ayak izlerimize
bakarak geri gidiyoruz,
parmaklarımızın ucuna basarak giriyoruz tapınağa
gece olunca,
günlük yakıyoruz sunakta, kandillere yağ koyuyoruz,
sunağın üzerine bırakıyoruz, adağımızı,
sorularımızı Tanrı'nın kulağına yaklaşarak fısıldıyoruz:
"Ne zaman?", "Nereden!", "Ne ile?". Sonra çıkıyoruz
hemen açıyoruz kulaklarımızı –
Tanrı'nın cevabıdır duyacağımız ilk söz. Hiçbir zaman
umduğumuz gibi çıkmıyor duyduğumuz şey, acaba
yanlış mı duyduk?

Ve yeniden başlıyor bu sıkıcı yürüyüş –
tapınak, kandiller, adak, çarşı, ta dükkânlar
kapanıncaya, ışıklar sönünceye dek,
ve biz, sokakta, yalnız, duvar diplerinden yürüyüp
harf harf hecelerin yerlerini değiştirerek
tekrarlayıp duruyoruz duyduğumuz sözü,
beklediğimiz karşılığı hiç elde edemeden.
İşte böyle geçiriyoruz Phares'teki günlerimizi,
kimsesiz pazar yeriyle şom ağızlı bilici arasında.

YENİDEN DOĞUŞ

Yıllardır kimse bakmamış bu bahçeye. Ama işte
bu yıl – mayısta mı, haziranda mı? – kendiliğinden
açmaya başlamış çiçekler,
parmaklıklara kadar coşmuş, – binlerce gül,
karanfil, binlerce sardunya, kokulu burçak –
mor, turuncu, yeşil, kırmızı, sarı
renk renk, dal dal; öyle çok, öyle güzel ki,
süzgeçli kovasıyla
yeniden geliyor kadın – güzelleşmiş, dingin
anlatılmaz bir güvenlik içinde. Ve bahçe örtüyor
kadını
omuzlarına kadar, sarıp içine alıyor büsbütün
havaya kaldırıyor kollarında. Sonra biz geliyoruz,
tam öğle üzeri,
bahçeyle kovalı kadın göğe yükseliyor
ve başımızı kaldırdığımızda, birkaç damla su damlıyor
kovanın süzgecinden usulca yanaklarımıza,
çenelerimize ve dudaklarımıza.

GÖRÜLMEMİŞ BİR ÇİÇEK AÇMA

Haykırmak istiyordu – daha fazla dayanamayacaktı.
Sesini duyabilecek kimse yoktu orada;
kimse duymak istemiyordu. Kendisi de korkuyordu
sesinden,
içinde boğuyordu sesini. Patlamak üzereydi susuşu.
Birden,
havaya uçtu gövdesinin parçaları. Özenle, sessizce,
toplayacaktı bu parçaları,
hepsini bir bir yerlerine yerleştirecekti delikleri
kapamak için.
Ve rastgele bir gelincik, bir sarı zambak bulursa,
onları da toplayacak,
kendisinin bir parçasıymış gibi gövdesine
yapıştıracaktı–
böyleydi, delik deşik, görülmemiş bir şekilde çiçek
açıyordu işte.

KAPICININ MASASI'ndan

1971

ESKİ MAHALLEDE ÖĞLEDEN SONRA

Kahve masalarını kaldırıma çıkarıyorlar.
Yaşlılar gelip oturuyorlar orda öğleden sonra.
Gazetelerine vuran güneş silip götürüyor
haberleri.
Ve artık okuyamıyorlar. Belki de kızıyorlar buna,
belki de unutuyorlar, çünkü her zaman
ele geçirir ölüm gazetelerin arka sayfalarını
kör kuyulu avluları ele geçirdiği gibi.
Ve işte sessiz bir saati ikindi vaktinin eski mahallede
sanki bütün gebe kadınlar kalkıp başka bir yere
gitmişler.

ŞAFAĞA DOĞRU

Gecenin geç saatlerinde, trafik azalınca sokaklarda
ve görevlerinden ayrılırken trafik polisleri, bilmiyor
artık ne yapacağını. Uykusuzluğun soluğuyla
buğulanan ön camına bakıyor karşıdaki kahvenin;
kasanın arkasında –ışıkta çarpık, hayalet gibi–
üstlerindeki giysileri değiştiren garsonlara
bakıyor;
geniş beyaz boşluklarından son otobüsün
tekerleklerini görebileceğin göğe bakıyor. Sonra
"hepsi bu, hepsi bu." İçeri, çıplak odaya giriyor,
alnını (kendinden iri) heykelinin omuzuna dayıyor,
sabahın serinliğini hissediyor mermerde,
aşağıda, kırık kaldırım taşı döşeli ön avluda
nöbetçiler
sürgünlerin bohçalarından kesik ipleri topluyorlar.

YAN SOKAK'tan

1971-72

YAĞMURDA

Yağmurda yürüyor. Hiç acelesi yok.
Islak parmaklıklar parlıyor. Gizli bir
kızıllıkla kararmış ağaçlar. Ağılın
bir köşesinde eski bir otobüs tekerleği.
Mavi ev alabildiğine daha mavi.
Hiçlik böyle aydınlanıyor demek. Taşlar
düşüyor.
Eller kapanıyor. Boş bir dosya
yüzerek yaklaşıyor nehirde. Ama senin adın
belki de dosyanın öbür yüzündedir.

DÖNÜŞ

Geceleyin eve döndüğün zaman, neden dışarı
çıktığını bilmeden, ön kapının ıslak tokmağı parlar
ağaçların ya da yıldızların o eski doğaötesi
neminden. Cesaret edemezsin dokunmaya.
Sakinleştiremez hiçbir şeyi anahtarın çıkardığı ses.
Sonra, holün ışığını yaktığında, her şey toplanmış
duruyordur, üstlerinde "DİKKAT KIRILACAK
EŞYA!"
damgası, iplerle bağlı. "Vangeli" diye bağırırsın,
"Vangeli, Vangeli.!' Beklersin. Sesin
bacadan çıkar, geri gelir, basamakları tırmanır.
Kimse uyumuyordur o bozulmamış ikinci yatakta,

KAPININ ÖNÜNDE

Kapıyı çalmak üzereydi. Vazgeçti. Orada
durdu.
Acaba gitse miydi? Ama nasıl? Ya birden
kapı açılırsa?
Üst katın penceresinden gören olursa?
Bir bardak su dökmeye, cıgara izmaritlerini,
solmuş çiçekleri ya da iki gün önceki mektubunu
yırtıp atarlarsa? Hava karardı.
Ne giren çıkan vardı, ne de açılan bir pencere.
Ev terk edilmişti. Merdiveni aydınlatan bir ışık
bile yoktu.
Artık seçebiliyordu yerdeki iki paslı çatalı,
yığılan maden suyu şişelerini, boş kartuşları
ve bunların yanında duran kendi yüzünün tıpkısı
bir sarı maskeyi.

KÂĞIT ŞİİRLER'den

1973-74

"İKİNCİ DİZİ"DEN

Çiğnenmiş otun
koparılmış kanadın
ve gururun tadı var
yadsımada.
Prensin altın kemeri
kurdun dişleri arasında.
Bu açlık ne kadar sürecek?
Eşeğin derisi
ne kadar dayanabilecek?

"ÜÇÜNCÜ DİZİ"DEN

Zeus'un
o koca heykelinin arkasına gizlenmiş
ışıkların sönmesini
nöbetçilerin gitmesini bekliyor.
Bahçe ışıklarından yansıyan ışık
ona yetiyor.
Ayrıntıların hepsi aklında.
Mermer şimdiden ısınmış,
El nereye uzanacağını biliyor.

Geceleri
korkunç gürültüler geliyor koridordan
Nöbetçiler dönüp soyunuyorlar.
Postallarındaki çivileri çıkarıp
duvara çıplak kadınları çiviliyorlar.
Küçük ırmaklar akıyor betonun üzerinde.

Gecenin
nemine dokundun
kadının teninde.
Bir yaprak düşüyor.
Rengi değişiyor.
Kızılda boğulan kara.
Ondan sonra
kara daha da kara.

UZAKLAR'dan

1975

YAVAŞÇA

Çukuru ölçtük, kirecin içine attık ölüleri;
sonra en ince ayın altında kayığa bindik,
dördüncü arkadaş demir kutuyu kucağına almış,
sanki içindeki gizli bir ateşten ısınıyormuş gibi
üstüne eğilmişti. Duman yükselmedi,
öylece kaldı suların üzerinde.

ÇÜNKÜ

Otobüsler parmaklığın önünde durdurulduğu için
ışıklı vitrinlerdeki bebekler ellerini kollarını
oynattıkları için
bisikletli kız eczanenin önünde oyalandığı için
marangoz birahanenin camlı kapısını kırdığı için
asansördeki çocuk çaldığı kalemle yalnız kaldığı
için
köpekler deniz kıyısındaki köşklerden kaçtığı için
paslı rende ağlarla örtüldüğü için
gökyüzü kırmızı bir balıkla külrengi kesildiği için
dağdaki at yıldızdan daha yalnız olduğu için
hem bunlar, hem onlar avlandığı için
bunun için, yalnız bunun için sana yalan söyledim.

NERDEYSE EKSİKSİZ

Biliyorsun, ölüm diye bir şey yok, diyor adam kadına.
Biliyorum, evet, artık öldüğüme göre, diyor kadın.
İki gömleğin de ütülendi, çekmecede,
sadece küçücük bir gül benim özlediğim.

YANNİS RİTSOS

bir mayıs günü bırakıp gittin

CAN

DÜNYA ŞİİRİ

Yirminci yüzyıl Yunan şiirinin en büyük ustalarından Yannis Ritsos, bu kitapta okuyacağınız şiirleriyle, hem kendi sanatının değişik dönemlerini, hem de şiir türünün nerdeyse başlangıcından günümüze geçirdiği evrimi ortaya koyuyor. Şiire, aşka ve ölüme, bu yüzden de ölümsüzlüğe inanan bir şair olarak yazdığı her dizeyle dünyayı yazdığını ve çağının doğru sözlü bir tanığı olduğunu kanıtlıyor. Ritsos'un şiirlerini okurken, çağdaş bir şairin, çağın büyük dalgalanmaları karşısında şiire ve inançlarına tutunarak nasıl kendi olarak kalabildiğini göreceksiniz. Onun şiirleri ve yaşam serüveni, aynı zamanda çağımız insanının da kendini sınayacağı, insan olmak ve yaşamanın anlamı üstüne yeniden düşüneceği bir aynayı okurların önüne serecektir. Ritsos'un en güzel şiirlerini bir araya getiren bu seçkiyi, bir başka şairin, Cevat Çapan'ın Türkçesiyle sunuyoruz.

ISBN 978-975-07-0910-4

9 789750 709104

http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDEDİR
18,00 YTL